

007
f. 8p

Tom. 74

1. 8
2.
3.
4. 8
5. 0
6. 8
7. 8
8.
9. 1
10. 2
11.
12. 13
14.
15. 2
16.
17.

AUXILIANTE DEI CLEMENTIA

DISSERTATIO PHYSICA

FRIDERICIANA,

Sistens

HERMETEM TRISMEGI-
STUM INTRA SINDONEM

COGNOSCENDUM,

&

PER TABULAM SMARAGDINAM

NATURÆ ET ARTIS

PANDORAM MUNDO

PORRIGENTEM,

Quam

SUB PRÆSIDIO

JOH. LUDOV. HANNEMANN,

D. & PHYS. PROFESS. PUBLICI ORDINARIJ

LEOPOLDINÆ SOCIETATIS COLLEGÆ

NESTORIS II.

Defendet

HENR. ADOLPH. DE WETTERING.

SARAU-HOLSATUS.

Die 3. Septembr. An. 1707.

KILONII,

LITERIS BARTHOLDI REUTHERI, Acad. Typogr.

VIRO
ADMODUM REVERENDO ET AMPLIS-
SIMO DOMINO,
DOMINO

JACOB. DE WETTERING,
ECCLESIAE IN AGRO SARAU,
PASTORI LONGE MERITISSIMO! DEVOTISSIMO,
PARENTI DILECTISSIMO OMNIQUE
FILIALI OBSERVANTIA
ETATEM COLENDO!

Hæc studiorum suorum primitias
in grati ac devoti animi tes-
feram

Dicit Consecratque

HENR. ADOLPH. de WETTERING.

V I R O
Nobilissimo & Clarissimo
DN. HENRICO ADOLPHO
DE WETTERING!!

Philosophiæ & Lit. S. Studioſo perinduſtrio, Auditori
ſuo aſſiduo

ET RESPONDENTI ſuo Honoratiſſimo.

S. P. D.

PRÆSES.

Quod ſi unquam aliquod fuerit ſeculum! nobiliſſime Dn. de WETTERING! quo homines Argi curioſitatique fuerunt dediti, eſt præſens, quod terimus ſeculum, ita ut non immerito ſalutemus ſeculum ſcrutans (ſed optandum non nimum ſcepticiſmo & Pyrboniſmo eſſent dediti eruditi) quam & hominum eruditorum laude digniſſimam conſuetudinem albo quidem notamus calculo, dummodo iſta curioſitas non in ea, quæ ſunt fidei myſteria irruerit, & hæc juxta rationis decempedam cæco expendat animo, ſolumque Philoſophiæ & artiſ medicæ pomærio includatur. Dixi, quod hoc ſeculum ſcrutans & maxime ſuo merito nuncupem. Quod cum primis experimur in divina chemia. Illam enim jam ſibi curæ cordique ſunt eſſe mundi Summates, ac in ea excolenda nullis parcent ſumptibus. Hinc etiam accidit, quotidie nova curioſiſſima de quibus olim plurimi dubitarunt, diabolicisque fascinationibus annumerarunt; vel & de iis ne fando quidem audierunt, pariat inventa. Ad illam, de quibus

) 2

ma-

maxime ambigebant nonnulli Aristarchi suppellectilem
pertinet L. P. De quo nostra dissertationis praesens the-
ma est.

Hic autem annus 1707. quem nunc vivimus & pro-
pterea aureo notamus caractere praecipue in existentia
lapidis Philosophici probanda, ut incredulorum ora ob-
turentur, felix est. Notum est, quomodo Perillustri Baro Pay-
kul Holmia in Suecia in praesentia chymicorum & virorum
perillustrium (in quorum congressu etiam quidam Generosi-
ssimus & Strenuissimus Chiliarcha Scotia oriandus fuit, cui
etiam aliquam portionem pulveris aurifici datam fuisse
dicitur, huic si liceret esse tam beato & felici in ade-
ptum incidere facile istius pulveris granum unum in istam
quantitatem augere posset, cujus mentionem p. 30. 31. fe-
cimus) transmutationem peregerit de quo diximus in
hujus dissertationis contextu p. 13. Nemo etiam novarum
rerum tam ignarus, ut non ex novellis manuscriptis, vel
typis expressis, vel & literis non cognoverit, quidnam
in magni Regis Prussiae aula a perillustri Comite I-
talo Cajetano dicto in hac arte admodum incluto sit
peractum, de quo & pag. 12. quadam locuti sumus. Prae-
ter haec illic a nobis allata per Epistolam magni cujusdam
amici mihi nunciatum & pro certo assertum, hunc per il-
lustrissimum Comitem in praesentia magni istius Regis ejus-
que principis haeredis (haecque Europae nostrae numina
Et fulcra inexhaustae felicitatis cornucopia summus
coronet Deus!) & cujusdam Ministri monetae curam ha-
bentis libram Mercurii in verum aurum transmutasse.
Imo cum quidam ab ipso experimentum avidissime peteret:
Dixit ad ipsum Comes Er solt auff seine Stube kommen /
da wolt er ihm weisen das er nie gesehen / auch vielleicht
nimmer

nimmer würde zu sehen bekommen. Als er denselbigen
auff der Stuben folgte; fragte er gleich ob man kein Geld/
ein $\frac{2}{3}$ oder dergleichen bey sich hätte antwortet er ja / und
langte hervor ein $\frac{2}{3}$ von den alten Brandenburgischen die
da mit einem kleinen Stempel gezeignet / und desto kenn-
bahrer seyn. Solches nam er / und warff es auff glüende
Kohlen / so er durch seinen Diener auffblasen lieffe / und nach-
dem es glüend nam er solches wieder heraus / hierdurch den
Schmutz und Unreinigkeit davon zu bringen. Darauff
nam er ein Bogen Lösch-Papier goß auff selbiges *ordinair*
Streu-Sand 2. Finger dick / legte mitten auff dem Sande
ein wenig rohtes Pulver / und gab es ihm in seiner Hand /
mit dem Beyfügen / wann er das glüende $\frac{2}{3}$ würde auff
das Pulver legen / er alsdann das Papier zu drucken solte/
das sand würde verwehren das seine Hand nicht verlehret
würde. Gleich warff er das $\frac{2}{3}$ ins Feuer und nach dem es
glüete legte er solches auff das in der Hand haltenden Pul-
ver / und nachdem das Papier zusammen gedrucket / und
eine Zeitlang also gehalten wurde. Wie nun das Papier
geöffnet da lag das $\frac{2}{3}$ als ein portugalöser in dem Sande in
in gleicher Figur und Gepräge als es vorhin war / darauff
erwehnete er es scheint woll alles Gold zu seyn aber der Zu-
satz zu der Münze ist nicht / sondern nur das Silber tingi-
ret. Darum wollen wir es in einen Tigel schmelzen / und
von dem Golbe separiren / nachdem solches geschehen seyn
5. Ducaten an schweres Gold gewesen / welches er mit
etnen Beitel von ein ander geschlagen / die helffte vor sich
behalten / die andere helffte dem Freund gegeben. *Qui est*
mirus transmutandi modus, cui similem vix habent
adepti. Verum Paracelsi Praeceptor qui in Tartaria Pa-
racel-

racelsum docuit processum L. P. & argentum vivum frigidum pulvere aurifico injecto in aurum transmutavit.

Hoc thema in materiam nostræ dissertationis FRI-
DERICIANÆ elegimus ac de eo has paucas pagellas
brevitatis fatis adstricti conscripsimus. Prolixiorem enim
de eo fundere sermonem institui ratio non permisit. Si-
quidem adhuc multa de L. P. dicenda essent. Dicitur
L. P. non quod re vera lapis sit, vel duritiem lapideam
habeat, sed ut describunt est pulvis, vel etiam in forma
liquoris representatur. Etiam vario colore gaudere di-
citur flavo, rubro, &c. Sunt qui carbonem nigrum ad-
miserunt aurifico pulveri. In tempore, quo confici solet, de-
finiendo etiam sunt discordes. Paracelsus, Weigelius,
Jacobus Böhm unius anni spatio absolvi posse negant.
Quid multis, quidam tempus in quatuor periodos distri-
buunt (1) Periodus nequirat dies putrefactionis 40. (2)
Periodus 365. dier. qui dicuntur, dies exsiccationis & tri-
tionis. (3) Periodus habet dies 120. sunt dies ciba-
tionis (4) Periodus absolvitur diebus 130. dicuntur dies
ad ultimum complementum; & includunt multiplicatio-
nem & fermentationem. Sed hæc sunt Eleusinia sacra so-
lis artis filiis explorata, & hi ora sua sigillo Harpocratis ha-
bent observata, & munita, quod sigillum nemo unus ex ve-
ris adeptis frangit, vel unquam fregit.

Defensionem istius dissertationis in Te nobilissime & in-
clute juvenis! suscepisti. ut tui studii quod hæcenus methodi-
ce juxta illud Wesenbecii. pr. comment. ad ff. de justitia & ju-
re observans tractasti (qui ita scribit allegato loco:) quem-
admodum viatores, qui & certam metam propositam
& semitam, quæ eos recte ferat probe cognitam habent,
minus aberrare possunt, sic in doctrinis artium tradendis
cum initio finis cujusque disciplinæ proponitur, & apta
subin-

subinde methodo commodaque discendi facultate, de-
nique eo sine errore perducere queant, commonstrantur,
sicut in tota deinceps institutione hallucinari minus &
impingere discentes possint. Specimen aliquod publicū ede-
res, tum ut pateat, & devotissimum Serenissimi nostri Prin-
cipis indulgentissimi Patris Patriæ (quem Deus protegat!)
legibus præstare obsequium, & non frustra tam optimi Prin-
cipis beneficiis frui. Et ut dilectissimus Parens Tuæ industria
publicum testimonium habeat, quo intelligat, quanto cum stu-
dio, quanta cum dexteritate tuarum rerum satagas, sicque
impletum gratulamur tuo Parenti tibi; inclute Juvenis Psal-
mista elogium Pii tributum: Liberorum hereditas, אהרן
est, sætus ventris premio datur ab eodē. Quales sunt in ma-
nu viri fortis sagittæ tales sunt juventutis nati, felices, qui
talibus refertas habent pharetras! non illi frustrabuntur,
cum disceptabunt cum adversario uti Castalio loquitur.

Quam autem præclare facias tuo divinarum literarum,
professioni Philosophiæ, & Linguarum Orientalium studium
præmittas, satis laudari non potest. Ea etiam a talibus
Præceptoribus hauris, adque pedes istorum Gamalielium
sedes. Qui dudum tricus Aristotelicis repudium miserunt,
ac non ex traduce, sed dictamine sanæ rationis & experi-
entia Philosophantur, & in Linguarum Orientalium studio
illorum sequeris ductum, quos peritissimos eruditus orbis
agnoscit. Sicque non sine necessariorum præsidiorum ap-
paratu tandem aliquando Theologiæ studium aggredieris.

Quod si eodem animi ardore ulterius tuis studiis, ut
hactenus fecisti, tam gnaviter incumbas, successu temporis
eas tibi virtutes comparabis, & animi dotes, quæ in Ec-
clesiæ doctore potissimum requiruntur, pietas, eloquentia
videlicet, sacra Scriptura peritia, linguarumque orien-
ta-

italium cognitio. Ad quem thesaurum, obtinendum omnino egregia in hac nostra academia, quam diu apud nos vixisti, jecisti fundamenta, & adminicula conquisivisti. Nam quod ad vitam attinet, modestia, pietate, & moribus inculpatis Dn. Dn. Professoribus, commilitonibus, aliisque, quibus cum tibi commercium necessarium fuit, te reddidisti commendatissimum. Perge ergo macete Juvenis! perge ut cepisti, ut aliquando docti tibi hoc dent elogium; quo Matthiam Zellium ornavit Melchior Adam in vita Zellii pag. 92. Fuit homo non doctrina tantum, sed etiam Christianis virtutibus, ac praesertim modestia, temperantia, & charitate insignis, temperati ingenii, vitae innocentis, doctrinae pure, vir ab omni fastu alienus. Non theoreticus tantum, sed & practicus Theologus, ea, quae docebat, ipse primus fecit, & imprimis pauperum rationem habuit & quod sitalis cluas vir, in Te, beatae memoriae avus de Ecclesia Kiloniensi & perillustri Cœnobio Preezensi optime promeritus, ipseque honoratissimus Parens redivivi erunt. Uterque etenim eodem elogio dignus! Talis ergo ut cluas faxit supremus יהוה! cui Te commendo! qui quae in hoc tui studii curriculo tibi dux, lux, & come sit! id est, quod animum apprecor. Vale save! amice! honoratissime!

Kilia 1707. die 23. August.
hora 1. pomeridiana.

T. T.

Nestor. II.

Defi-

Definitio lapidis Philosophici & Chemiæ.

THESIS I.

Chemia, quæ recte Hermetica dicitur, est ars, quæ circa corporum naturalium analysin, ac in eorum prima principia reductionem, ac ex iis interiorum latentium virium eductionem, illorumque intimæ harmoniæ, centrique rerum, in quod omnes substantiæ corporeæ concurrunt, ac educuntur, demonstrationem occupatur, præter alia naturæ sublimiora mysteria omnium morborum humani corporis, & metallorum medicinam universalem parare docet, cujus ope omnes morbi (exceptis iis, qui in situ, numero, & figura peccant) curari, ac metalla ignobiliora in nobilissima transmulari queunt; vel ut tribus dicamus: Chemia est anatomia corporum naturalium per ignem.

Exegesis.

Hæc est nostra Chemiæ Definitio, quæ quidem brevioribus lineis includi potuisset, sed cum noster sermo sit non de vulgari Chemia, quam communiter tra-

A

stant

Definitio
Chemiæ &
Lapidis Phi-
losophici.

stant Pharmacopolæ, & quidam alii, quibus continuum commercium est cum aquis corrosivis, & id genus liquoribus corrodentibus, vel quæ occupatur in extrahendis extractis, & essentiis cum Spiritu tartarifato, &c. qui labores non pertinent ad Chemiam, hique homines verum menstruum, quo essentia parandæ, ignorant. Quod autem hoc menstruum non adhibeant, hinc istæ essentia, & Elixiria possunt præcipitari, quas & similes essentias, & Elixiria pharmacopolarum pueri parare sciunt. Sed de Chemia sublimiori, vere Hermetica dicta. Id circo eam juxta omnes suas proprietates characteristicas describere volumus. Quam definitionem nunc juxta suas partes, quibus absolvitur, explicaturi sumus. (I) *Dicitur Hermetica*, hoc nomen sortitur a quodam Philosopho Ægyptio, & Sacerdote *Hermete Trismegisto* dicto. Huic autem tanquam summo istius artis cultori, & auctori Chemiam Ægyptiacam deberi, eruditissime more suo *Olaus Borrichius lib. de Ortu & Progressu Chemia*, p. 52 53. 54. 55. &c. demonstrat. Pauca duntaxat ex eo Auctore, cum in omnium manibus versetur, adducemus. *Chemia autem Hermeti debere primordia, non inde modo conficitur, quod Ægyptiis ipsis, docente Kirchero, sapientia Hermetica appelletur, sed & ex inscriptione illa Copticis litteris saxo prope Memphim insculpta, quam inde descripsit Michael Schotta Coptita Memphitanus non difficulter colligitur: reddita latine verba ita se habent: Cælum sursum, Cælum deorsum: Astra sursum, astra deorsum: quod sursum, omne id deorsum: hæc cape, & beaberis. Hec enim verba tabulæ Hermetis Smaragdina tam similia sunt, quam ovum ovo, adeo ut ex illa in saxum trans-*

Hermes
Chemia
Auctor &
Cultor.

Definitio lapidis Philosophici & Chemiæ.

3

translata videantur. Nos Hermetem in cetera ingenii
magnitudine auri quoque calluisse naturam, vel ex Chro-
nico Alexandrino conficiemus: *Jacuum, inquit, a Pico-
Jove Italiae & Occidentis Rege natum affirmant: huic a
Planeta Mercuri nomen fuisse inditum, reperiisse aurum,
ejusque conflagrandi rationem, convalescentisque rebus suis, &
multo auri pondere in Ægyptum fugisse, ubi a Misremo
(i. e. fratre Misriamo) Rege Chamigena receptus, cum
propter sufficientiam & artes varias in magno versaretur
honore, defuncto tamen successisse. Reliqua, quibus
Hermetem Autorem & Cultorem Chemiæ fuisse, Borri-
chius evincat, apud eum allegato loco possunt legi. Conf. *Olaus Bor-
richius.*
aureum ejus Opus, quod inscribitur: *Hermetis Ægy-
ptiorum & Chemicorum Sapiencia, cap. 3. p. 44. &c.*
Magnus *Sennertus* olim in Medicina Germaniæ nostræ *Sennertus.*
Præceptor communis Lib. de consensu Chemicorum
cum Aristotelicis c. 3. p. 20. ita fatur: *Post diluvium a
plerisque sive inventio, sive propagatio Chemiæ ad Her-
metem Trismegistum refertur; a quo quia ars Chemi-
ca hodie ars Hermetica, Vas Hermetis, Sigillum Her-
metis dici putantur, de eo paulo diligentius dicendum.
Fuisse autem plures Mercurios sive Hermetes ex Cice-
ronis cap. 3. de Natura Deorum patet. E quibus Tris-
megistus dictus est, sive quod summus Sacerdos, Phi-
losophus, & Rex, seu ut aliis placet, Rex, Sacerdos, & Pro-
pheta esset, sive quod communi Græcorum ut & Lati-
norum more res summe excellentes ter quaterque ma-
ximæ & beatæ appellantur. Sive autem unus is Tris-
megistus fuerit, sive duo, avus scilicet & Nepos, ut vult
Franciscus Patritius, eum antiquissimis vixisse tempo-
ribus,**

A 2.

ribus, & ut videtur circa annum conditi mundi 2000. certissimum est, eumque Noachum audivisse & Chamephis sive Chusi Præceptorem fuisse docti existimant &c.

Michael Meierus Rensburgo Holsatus (ut vult Clariff. *Cluverus* in sua Crisi temporum) quoque idem asserit in suo lib. qui inscribitur: *Symbola aureæ mensæ Lib. I. p. 5. usque ad p. 18. &c.* Judicio omnium, ait, optime sentientium patet, ipsum ante Pharaonum Ægyptii Regum tempora vixisse circiter anno Mundi 1956. hoc est a diluvio 300. ante natum Christum 2007. unde Abrahami (qui Pharaoni cuidam adfuit in Ægypto) evocationem ex Charan Urbe Mesopotamiæ 44 annis antecessit. Quidnam Bernhardus Trevisanus de Hermete Trismegisto habeat & sentiat ea exstant volumine primo theatri Chemicæ p. 684. & 685. *Dionysius Zacharius* Philosophus adeptus etiam præclara quædam habet de hoc nostro Hermete allegato loco p. 713. Hisce omnibus addantur ea, quæ leguntur in Philosophia perenni Augustini Steuchi Eugubini lib. I. cap. 25. p. 55. 56. 57. 58. 59. &c. Nec illa prætermitti debent, quæ de Mercurio Trismegisto refert *Alexander ab Alexandro* Tom. I. lib. 2. cap. 8. p. 324. &c. Hinc etiam in Chemia nata sunt illa vocabula aër, avis, aquila Hermetis vid. Petri Johannis Fabri Panchimici lib. 3. cap. 10. p. 293. & hæc eadem est, quæ nunc a *Theophrasto Paracelso Paracelsica* dicitur, de qua proluxe scripsit *Michael Doringius* lib. de Medicina & Medicis Sectione 5. class. 1. cap. 11. p. 142. In quibusdam autem præter sua merita Paracelsus a Doringio vapulat. (2) *Chemia a nobis* definitur ars, quod autem Chemia ars sit Quercetanus, Hartmannus, Crollius,

Michael Meierus, Rensburgo Holsatus.

Dionysius Zacharius.

Alexander ab Alexandro. Petrus Johannes Faber. Michael Doringius.

Chemia ars.

lius, Minficht, Rolfincius, Angelus Sala, Brendelius, Be-
 guinus, Le Mort, & complures alii probant, ita ut huic
 sententiæ omnes subscribant, & horum omnium esse pot-
 est *Theophrastus Paracelsus &c.* cui majorem fidem ha- *Theophras-*
 beo, quam centum aliis, qui nunquam Chemicæ tracta- *stus Para-*
 runt. (3) Corporum analysin vel in sua principia redu- *celsius.*
 ctionem tradens. Magna controversia est de iis princi- *Corporum*
 piis, in quæ corporum analysis fit, quam controversiam *analysis.*
 ut nimis prolixam nostram hac vice non facimus. (4)
Tribus mentem nostram aperiemus, Sal, Sulphur & Mercuri-
us sunt prima omnium rerum principia, huc usque etiam
 analysis Chemicæ penetrare potest. Hinc cum *Paracelso &*
Severino statuimus, quod vulgo dicta elementa solum sint *Severinus.*
 receptacula & matrices horum principiorum. Terra &
 aqua sunt talia elementa. Hæc duo rebus per generati-
 onem futuris largiuntur compagem corpoream solidam.
 Quicquid autem virtutis vel qualitatis habent, id ipsum
 aëri vel igni, ex quo *Sal, Sulphur & Mercurius oriun-*
da sunt, debetur. Sed cum *Sal, Sulphur & Mercurius*
 in se, non secus ac in utero, vel in cista thesauraria
 contineant aërem & ignem: Illa autem duo spectabi-
 lia palpabiliaque, (quoniam sensum, visum fugiunt) sisti
 non possunt in analysi Chemicæ, hinc & istis tribus prin-
 cipiis tanquam palpabilibus subsistimus, & in hæc tria fit
 corporum naturalium per analysin Chemicam redu-
 ctio, vel conversio. Hæc nostra assertio licet experi-
 entia dictamini in totum analogæ sit: nihilominus *Doringius.*
Doringio ejusque complicibus est acuta sudes in oculis.
 (5) *Substantiæ* corporeæ in se considerata nil aliud sunt,
 quam capsulæ & cortices quibus prætiosior virtus in-
 clusa

clusa latet, non secus ac aurum, vel adamas suis scoriis inclusa sunt, quibus remotis ista pretiosa ac nobiliora entia in conspectum ac usum humanum veniunt. Illa exteriora involucra per ignem destruuntur, vel aperiuntur, ut illa excellens virtus humani corporis morbis depellendis opem ferre queat. Hoc præstat Chemia; quam superius definivimus. Imo Chemia illam rerum intrinsecam virtutem non secus, ac Archæus œconomiaæ humani corporis extrahit, ut statim in massam sanguinis immediate, ac Spirituum œconomiam convertatur. Ceterum medicamenta Galenica methodo præparata assumta primo in chylum, postea in sanguinem, denique in Spiritus sunt convertenda: Sicque multiplicem metamorphosin coguntur subire, antequam morbo mederi queant. Ast e contra quæ chemia juxta suam artem præparat, statim ut assumta sunt, illico Spirituum intimam essentiam penetrant. Sed de iis prolixius fandi campum ingrediamur spaciosissimum, instituti ratio non permittit. (6) *Quæ in definitione* de centro & harmonia diximus ad illa digitum intendere sufficiat. De centro rerum universali quædam diximus in Exegesi ad thesin secundam. Quidam præter extractionem interioris virtutis medicæ excorporum substantiis præstet, quod recensitis operationibus sublimius est, jam considerabimus, & hoc consistit præter sublimiora mysteria in *lapidis Philosophici* elaboratione. Hujus existentiam licet permulti negent, iam historiis aliquot demonstraturi sumus. Olim in nostro commentario de auro a pag. 188. usque ad pag. 231. historias verissimas recensendo confecimus, quibus relationibus

fide

fide dignis has historias adjungimus. Ecce historiam!
Aus der Reise nach der Levante, 707. edirt. Ich versetzte/ *Historia I.*
mir gehe es schwer ein/ zu glauben/ daß es möglich sey. Du
berühmtest dich/ war seine Antwort/ ich habe ihrer gekennet/
welche die Kunst verstanden haben. Er erzählte mir verschie-
dene Historien davon / und unter andern auch diese. Ein
nach Ober-Egypten reisender Dervis bleibt eine Zeitlang zu
Girgé. weil er mit einem jungen Barbier-Gesellen / der al-
les bey ihm galt / gute Freundschaft gemacht hatte. Eins-
mahls gieng er spazieren auff einem Platz / wo man Kupfer
zu Kesseln und Häfen goß / und begab sich in eines dieser
Häuser. Indem näherte er sich einem Ofen darin über 300.
Pfund fließend Kupffer vorhanden. Dahinein warff er
ein klein Päckchen Pulver/ und gieng davon. Als der Mei-
ster seinen Guß verrichtete / bestürzte er recht / daß das
Kupfer an statt der Röhre/ nun gelb aussehe. Er rufft sei-
nen Nachbarn / diese seltsame Sache mit an zu sehen. So-
fort merckte einer von ihnen es müste etwas anders als
Kupfer seyn/ lieff deswegen ohne einige Rede nach den San-
giac, der diesen Zeug alsobald vor sich bringen ließ. Die
Gold-Schmiede behaupteten es sey feines Gold. Darüber
kam der Gieß-Meister ins Gefängniß. Man nahm den
ganzen in Gold verwandelten Klumpen hinweg/ und fragte
den guten Mann scharff / wie dieses möge zu gegangen seyn.
Der Gießer konte nichts sagen/ als daß eben/ da das Kupfer
im fließen gewesen / ein unbekandter Dervis mit einem woll-
bekanten Barbier-Jungen zu ihm gekommen. Mann ließ
ungefäumt dem Dervis suchen / doch dieser fand sich nicht /
den Barbier-Jungen aber brachte man für den Sangiac.
Dieser an statt harten verfahren gab diesem Knaben gute
Wort

Worte / mit versprechen / er wolle ihn zu einem vornehmen Mann machen / fals er ihm des Dervis Zurückkunft zu wissen thäte. Der Barbier-Junge versprach alles / was der Sangiac von ihm haben wolte / wie er ihn dann zum Schultzeiß in einem etliche Meile von Girgé gelegenen Ländgen / nebst Verehrung drey Pferde / machte. Der junge Mensch tritt seine kleine Herrschafft an. Nachdem er aber etliche Monat darauß gewesen ; fragt der Dervis nach ihm zu Girgé. Er hört / er sey einige Meilen von der Stadt weg / und der Sangiac habe ihn zum Aga von Mena gemacht. Der Dervis begibt sich zu ihm hin / und bezeigt ihm viele Freundslichkeit : Wurde aber sehr bestürzet als man ihn gefangen nahm / und der junge Mensch / den er so sehr liebte / selber ihn dem Sangiac liefferte. Sie kamen nach Girgé zum Gouverneur. Dieser fragte den Dervis, wie er den Kupfer-Guß zu Gold machen können. Der Mann leugnet die That nicht. Er bekennet er sey der Uhrheber ; Jedoch sey dieses nur eines der schlechtesten von seinen Geheimnissen / und er habe eines / welches alles / was man sich wünschen und einbilden könnte / weit übertrefte. Der Gouverneur fragte ihn lachend : was es denn für ein Geheimniß ? worauß der Dervis antwortete : Ich will dir's sagen : Ja ; ich will dich's gar lehren. Wann ich gewisse Wörter die ich weiß / aufgeschrieben / und solche Wörter im Munde habe / ist kein Säbel so schneidend / der mir die Haut verletzen könnte. Der Gouverneur hieß es im Werck weisen : Er solte die Worte schreiben unterweilen er seinen Säbel holete. Der Dervis gehorchete / nahm das geschriebene im Munde und sagte zum Sangiac : Je stärker du zuhauen wirst / je weniger wird mir der Säbel schaden thun. Der allzu leichtgläubige Sangiac

giac hauet aus aller Macht/ und schlägt dem klugen Dervis den Kopff herunter. Nichts hätte den Gouverneur höher bestürzen können. Allein es war nicht mehr Zeit den geschenehen Fehler zu verbessern. Er ließ dem armen Dervis das Maul öffnen/ um zu sehen/ was er auff's Papier gesetzt. Man fand aber nur diese Worte: Ich kan wohl sterben/ aber nicht mein Geheimniß offenbahren. (2) *Historiam de alio adepto etiam tragicum Historia II.* finem experto addam. Quidam quem etiam Deus hæc naturæ mysteria docuerat non secus ac hic Monachus imprudenter se gerens aperit sibi artem Chrysopoeam esse cognitam, quod cum aliquis Princeps rescisseret, (Quidam enim mundi Magnates contra omne jus & neglecta Christiana charitate, quæ tamen erit omnium nostrarum actionum fundamentum sacra impellente auri fame huic nimium prædæ inhiant) accersetur adeptus non duntaxat magnam auri vim faceret, sed & arcanum doceret Principem. In prius consensit, scilicet quod magnam auri copiam Principi comparare vellet, ast revelare nec velle, nec posse. Carcere ergo squalido includitur ad longum tempus, tandem expugnatur patientia, & dicit, se velle arcanum prodere, petit ergo in carcere ignis fiat, & ut rei veritas constaret se prius velle tingere, & ad id se indigere *arsenico*. Fit ignis daturque *arsenicum*, quod illico deglutiit, parvumque libellum ex sinu extractum in ignem conjicit, dicens. Hujus libri combustio plus damni affert, quam magnus ille Ducatus, cui Princeps præerat, decem annorum spatio redditibus suis reparare posset. Quidnam de his & similibus historiis, in
B qui-

Historia
III.
Cornelius
Martini.

Historia
IV.

quibus adeptos sibi manus violentas intulisse, & quousque mundi magnates in adeptos jus & potestatem habeant, sentiendum sit, postea dicemus. (3) Als Cornelius Martini zu Helmstädt wider den lapidem Philosophorum disputirte / soll unter den Zuhörern einer von Adel aufgestanden seyn / sich Kohlen und Bley habe herbringen lassen / eine Tinctur ins geschmolzne Metall geworffen / dadurch das zerschmolzene Bley in Gold verwandelt / das noch warme Gold dem Cornelio dargebracht / und zu ihm gesaget haben: Solve mihi hunc Syllogismum. (4) Vor gar weniger Zeit hat sich zu Berlin ein neuer Goldmacher bekandt gemacht / es hieß derselbe Johann Friederich Bötticher aus Schlath / im Boiglande gebürtig / dessen Stieff-Vater damals zu Magdeburg lebete. Dieser Mensch wurde Herr Zornen / einem Apotheker zu Berlin in die Lehre gegeben / weil er aber eine grosse Liebe zur Alchimie hatte / laß er die Bücher des Theophrasti Paracelsi, Basilii Valentini, und anderer mit grossem Fleiß. Einst kam ein Gewürzhändler aus der Schweiz zu ihm / und da sie in ihrem Discurs unter andern auf Alchemistische Sachen kamen / sagte der Schweizer / er hätte sonst ein geschrieben Buch von dieser Kunst gehabt / wenn er solches finden könnte / wolte er es ihm schencken / hielte auch sein Wort / und studierte unser Bötticher Tag und Nacht darinnen / miethte sich ein Haus / und legte darinnen / auff Anhalten seiner Cameraden / einige Proben seiner Kunst ab / indem er Kupffer und Zinn in das beste Silber verwandelte. Hierdurch wurde er aufgemuntert / und setzte sich vor / nach Halle oder Wittenberg auf die Universität

tät zu gehen/ und allda Medicinam zu studieren. Ehe er aber abreisete/ bat ihn sein voriger Herr zu Gaste/ und waren dabey auch zwey Geistliche/ nemlich Herr Winckler von Magdeburg/ und Herr Borst von Malchow. Da man nun unter andern Discursen auch von der Alchemie zu reden ansienz/ und die Herren Geistlichen nichts davon halten wolten/ stund unser Bötticher vom Tische auf/ und bath/ sie möchten doch mit ihm ins Ober- Gemach gehen/ welches auch die Herren Geistlichen/ nebst dem Herrn Wirthe/ und dessen Liebste thaten. Da zeigte ihnen der Alchemiste einen Ziegel/ und fragte/ ob sie ihm Glauben bey messen wolten. Hierauff that er Bley in den Ziegel/ setzte solchen übers Feuer/ brachte aus einer silbernen Büchse den lapidem Philosophorum hervor/ that etwas davon ins Bley/ und machte köstliches Gold daraus. Der gelahrte Criticus Tom. 3. p. 22. 28. und *Criticus.*
31. (5) *Novi virum fide dignum, quem proba, pia- Historia V.*
que simplicitas commendat, qui mihi retulit, se oculis suis vidisse, quomodo aliquis peregrinans adeptus Itzehoæ in Holsatia argentum vivum in verum transmutaverit aurum, ipse narrat, quod illa transmutatio facta fuerit in officina Fabri ferrarei, & ob absentiam Magistri istius officinæ ipse follem agitaverit, & cum jam jam ob vim ignis ille servus fugitivus, i. e. Mercurius, aufugere vellet, adeptus pulverem injecticera involutum, quo injecto fictile carbonibus candentibus sepultum, quibus paulo post remotis transsubstantiatio Mercurii in aurum fuerat facta. (6) *Ad- Historia VI.*
Cluverus.
jungemus ea, quæ Excellentissimus Dominus Detle-
vus Cluverus, Mathematicorum hac nostra ætate nulli

secundus, & splendidissimum Anglicæ societatis membrum in sua temporum crisi curiosissimo opere anno 701. pag. 204. narrat: Die Experimenta, inquit, so herbey gebracht werden/ und die Wahrheit bezeugen sollen/ stehen in so weit auffer Zweifel. Wie der Kaiser Ferdinand III. anno 1648. etliche Pfund Quecksilber in Gold verwandelt/ ist selbst durch ein rothes Pulver/ so von einer unbekanntenen Person eingesandt worden/ geschehen.

Bonvicinius. Der Bonvicinius, Professor zu Padua, berichtet in seiner Lanke Peripatetica qua vetus arcana Physici appenditur, daß seine Kaiserliche Majestät des vorigen Jahrs die Versicherung gethan/ er wolle den Künstlern eine Tonne Goldes schencken/ der sich listiren und diese Möglichkeit erweisen würde. Er aber dennoch die Probe viel ehr abwesend thun/ als das versprochene Geld abholen wollen. (7) Was Pater Wenzel zu Wien ausgerichtet/ wie er vermittelst eine durchsichtige Materie dem rothgülden Erzh ähnlich/ so von der Natur in den Bergwercken also soll bereitet worden seyu/ in die 20000 Reichsthaler werth tingiret habe/ ist in die publicirte relation völlig zu erschen. (8) Was zu Rostock vorgegangen/ wie der Stockmann in seiner Oration anführet/ daß er solches gesehen/ wie durch ein grünes Pulver mit cœmentiren grosse Stücke von Silber in gutes Gold sind verwandelt worden. (9) Neminem fugit, quid novellæ, tam manuscriptæ, quam typis expressæ de quodam Alchimista perillustri quodam Comite Italo Cajetano dicto, quomodo hic argentum & aliquot libras ferri Berolini in magni Regis Prussiæ aula transformaverit in aurum, commemorant. (10) Præter allatas historias etiam satis cognitum & notorium, quomodo ipse

*Wenzel.
Historia
VII.*

*Historia
VIII.*

*Historia
IX.
Cajetanus.*

*Historia
X.*

ipse perillustri *Baro Paykul Svecus Holmiæ in Svedia Paykul* fatis feliciter projectionem argentum vivum in aurum transformando fecerit, & quidem in præsentia quorundam Suediæ Magnatum, testibus literis aliisque relationibus. Quæ omnia prolixius exponuntur in literis, quæ Gallico idiomate prolibet mense eduntur & quidem Mense Martio an. 1707. p. 330. (11) *Effluxerunt tria annorum lustra cum & quidam Alchimista in cujusdam magni Regis aula nostri Europæ argentum vivum in solem converteret, sed cum ad aures minæ spargerentur de quadam arctiori custodia, qua includendus esset, nisi arcanum manifestaret, fuga salutem suam quæsivit, & obtinuit, quam & temere sese ad id artificium demonstrandum obrudendo fere perdidisset.* (12) Hinc ad illustrissimum Principem *Lobkovitium* me confero, Chemiæ artis amatorem summum, qui mihi mox inter alia narrabat: Ter sese accepto, ab amico, Pulvere Aurifico, præsentate illustrissimo Principe Archiepiscopo Pragenfi Saturnum in Solem mutasse. *Epistola tertia itineraria Tolli* p. 101. (13) Meretur & hic locum quod legitur, incitato Autore, vidi & Aurum arte factum; idque duplex. *Nummus alter est aureus, cujus nobis imaginem Becherus dedit, Pragæ a quodam Chemico injecta tinctura, argento in aurum mutato: Altera est lamina grandis & crassa, figura rotunda, in qua omnium Domus Austriacæ Imperatorum expressæ imagines.* Hanc ex metallo factitio fusam *Wenceslaus Reinersberg, Monachus Augustinianus*, in aurum mutavit, præsentate *Augusto Leopoldo*; cujus rei argumentum, omnem incredulitatem refutans & convincens, pars laminæ est, adhuc intacta a Tinctura, & qualis tota pri-

Historia
XL.Historia
XII.
Tollins.Historia
XIII.
Hemnius.

*Balthasar
Bonifacius
Rbodiginus*

or fuit, reliqua aurea, quam Tinctura pervasit. Eruditiſſ. *Henninus* in Observat. in Epist. III. itinerar. Tellur. p. 110. 111. Historiæ allatæ quidem ſufficerent, aſt hanc congeriem historiæ quam *Balthasar Bonifacius Rbodiginus* autem rariffimi commatis in ſua hiſtoria ludicra, l. 3. c. 5. p. 68. 69. congeſſit, ob argumenti dignitatem quoque hic inferimus, utque infereremus, quandam neceſſariam cauſam habemus, quam poſtea dicemus. *Nicolaus Mirandulanus* *Johanni Franciſco Pico* Principi ſuo, vel jure jurando interpoſito affirmabat, ſe modos plus viginti conſtanter tenere, quibus verum aurum conficeret. Scribit *Cardanus*, coram Senatu urbis Venetæ argentum vivum in aurum fuiſſe converſum a *Pharmacopola Tarviſino*. Tradit *Joannes Andreas* celebriſſi Pontificii Juris interpres, *Arnaldum Villanovanum* in Curia Romana, inſpectantibus multis Cardinalibus, æs in virgulas auri commutaſſe; mox diſcedentem permiſiſſe probatoribus, ut malleo, atque igni ſubjicerentur. *Cornelius Agrippa* Spiritu auri, aut potius ejusdem forma, & parte puriore, argentum vivum, aliaque imperfecta metalla in argentum verti poſſe, ſe & noviſſe, & viſiſſe aſſeverat. Fuit ante paucos annos Venetiis, qui publico multorum nobilium virorum teſtimonio e recula quadam exigua, quæ ne unius quidem piperis grani modum excederet, magnum ſatis auri pondus ex puro puto argento fecerit. Hujus vi *Chinus* ex hydrargyro magnam pura argenti vim confecit, plurimisque & pretioſiſſimis rebus *Chinos* locupletavit. *Fuit* in ditione mea, *Picus* inquit, qui ex re tritici granum

num æquante argenti vivi unciam vertit in probatissimum argentum. Quidam inops, monstrata sibi in somnis aqua, aurum fecit, neque auri pigmentum modo, sed ferrum ipsum bis, terque in aurum transformavit. Servaturque adhuc Florentiæ inter Magni Ducis cimelia clavus ferreus in aurum semiconversus. Vivit adhuc vir mihi notus & amicus, qui plus sexagies ex rebus metallicis aurum, & argentum confecit, me præsentem, ait Picus, & inspectante; nec una tantum via, sed multis id ipsum est feliciter confectus. Vidi in confectioe aquae metallicae, in qua nec argentum, nec aurum, nec sulphur, nec hydrargyros poneretur, ex insperato simul aurum & argentum generatum. Vidi aquarum vi ex ære argentum extrahi. Est alius, cui quoties libuerit suis ex furnulis promittitur aurum. Vidi cujuspiam, qui adhuc superest, manibus æs conversum in argentum & aurum succo quodam plantæ. Vidi ex cinnabari, adjectis quibusdam rebus, excluso tamen auro & argento, simul aurum fieri, simul argentum. Vidi ex mera cinnabari, olei cujuscumque simplicis admistione aurum & argentum erumpere. Vidi sæpenumero hydrargyron, qui fuerat ex plumbo & ære detractus, in argentum & aurum transire. Manibus meis contrectavi aurum quod sub oculos meos factum fuit ex argento, trium circiter horarum spatio, nulla prius facta argenti immutatione neque in hydrargyrum, neque in aquam. Intuitus sum aliquoties minus decima parte horæ disjici metallum, sic ut sulphur alta petierit, hydrargyros in imo subsiderit. Vidi prioris metalli forma prorsus abolita,

su-

subito novam, id est auream imponi. Denique seorsim aurum seorsim argentum diversis granulis effici uno eodemque pharmaco; itemque simul & aurum, & argentum eodem tempore, eodemque pharmaco fieri, sæpe numero oculatus testis observavi. Et hæc fere Princeps Mirandulanus, vir alioqui gravissimus, & quantivis pretii. &c. Eruditi viri quibus hic Autor est cognitus mirabuntur, quod hæc ex Bonifacio in hunc locum transcripserim, cum titulus & inscriptio capituli V. lib. 3. p. 68. ita habeat: Splendida quaedam Chymistarum mendacia. Quasi titulus capituli prorsus esset contrarius nostræ probationi & ipse Bonifacius ipsis historiis vel relationibus fidem non adhibuerit. Verum respondemus (1) Bonifacii studium non fuit Chymicum (2) Bonifacius fuit Criticus latinæ & Græciæ linguæ, (3) Criticorum mos est nodum in scirpo querant. (4) Exstant præterea plura errata circa res Physicas criticorum. Sicque cuidam magno Critico videbatur impossibile cervis cornua quotannis esse decidua (5) opponimus, quod legitur in Thaumographia Jonstoni Classe 4ta cap. 26. p. 166. Picus Mirandula Apollinaris plusquam viginti se tenere aurum conficiendi modos sancte affirmabat. Hinc illi Romæ Epitaphium, *Auri ex plumbo* collector. (7) notandum est, quod Bonifacius dicat Jusjurandum interposuisse Principem. Minime autem credibile tantum virum sic fidem suam venalem habuisse, ut frustra juraret &c. Hactenus egi historicum in adducendis historiis fide dignis & omne exceptione majoribus adprobandum hoc divinum opus lapidis Philosophici. Jam quoque ratio-

*Johannes
Jonstonus.*

tionum aliqua phalange ex metallorum natura petitis
evidentissime evincemus. Quod si (1) metallorum
intrinsicum consideramus contextum, quomodo ille
se habeat, tunc ille ita comparatus est, quod si ad fluo-
rem redigantur, tunc fluida sibi invicem videntur esse
simillima, nisi quod quædam citius, facilius, quædam
tardius, difficilisque Vulcani obtemperant imperio.
Tum etiam laxatis frenis Vulcani ad soliditatem, & du-
ritiem metallicam revertuntur, etiam gradatim. Frigi-
da & suo juri relicta quoque omnia mallei ictui obediunt,
ut in laminas possint duci, nisi quod quædam magis du-
ctilia sint, quædam minus ductilia; quædam mallei ictu
secedunt in subtilissimas bracteas; quædam in crassiores
membranas diffunduntur, ita ut hinc metallorum intrin-
seca identitas eluceat, & neque aliam differentiam inter
metalla agnoscere possimus, quam gradualem & acci-
dentalem, minime autem substantialem vel essentialem.
Et hæc differentia collocanda venit (1) in ratione puri-
tatis & impuritatis. Quæ metalla pura sunt, quoque
maxime sunt ductilia, & laminas dant charta subtilio-
res, flatu dissolubiles. Impura quoque in laminas pos-
sunt cudi, aut crassiores. Hæc itaque impuritate sua
sunt privanda. (2) Ratione maturitatis & immaturitatis.
Hinc metalla quæ matura sunt, & ad summum matu-
ritatis gradum deducta, Vulcani morsum & imperum
rident, ac nihil æstimant. E contra immatura suc-
cumbunt propter admixtas particulas immaturas. (3)
Ratione volatilitatis & fixitatis. Volatilia dicuntur
illa, quæ in igne consumuntur, vel prorsus in auras
evolant, aut in scorias abeunt propter combustibile
sulphur, quod illorum compositionem ingreditur. E

*Rationibus
evincitur
existentia
lapidis Philo-
sophici.*

contra fixa ab ignis vi non possunt vinci sed in eo incorruptibilia perseverant, quoniam habent Sulphur purissimum, ac eorum principia Sal, Sulphur, & Mercurius harmonica proportione, dispositione & contextu gaudent, ita ut hic sit quasi illorum principiorum temperamentum ad pondus I. ad justitiam, ut sic cū quibusdam Medicis loquamur. Quæ harmonica Principiorū dispositio in aliis metallis ignobilioribus exulat. Nam in hoc vel sulphur est impurum, vel in aliis est sal impurum, in aliis Mercurius peregrino Ente imprægnatus, multisque heterogeneis particulis inquinatus. Hinc dicuntur & audiunt metalla leprosa, cujus medicina est alcahest, vel naturæ purum II. Quod transmutatio metallorum possibilis sit, probat metallorum instar plantarum vegetatio, & germinatio. & hinc herculeum desumitur argumentum: quod si, ut plantæ crescant, & tum eorum semen arvo genitali demandatur, tum facile illorum conversio in meliorem statum obtineri potest. Quod autem æque anima vegetativa ipsis tribuenda sit ac plantis jam evicturi sumus per rerum experimenta, & rationes. Henninus in observationibus ad epist: itinerariam 4tam Tollii ita fatur: Certissima hæc & verissima sententia est, & cum rerum experimentis, tum rationibus confirmatur. Lubet paulo altius rem repetere, ac primum per exemplum I. Aurum. Circa Philippos in Macedonia ferunt, Metalla inveniri, quorum ramenta crescant disjecta, aurumque manifesto producant. In Pieria Macedonia fertur aurum non signatum in quatuor terræ hiatus defossum esse a Regibus prisceis, ex quorum auri lamina palmi magnitudine excreverit. Aristoteles *de Mirabil.*

*Henninus.**Aristoteles.*

rabil. paullo post pr. p. m. 1087. 1088. ed. Lamarianæ
 1597. *Aurum obryzum*, instar fili contortum, ex Terra
 prognatum longitudine ulnæ, pondere drachmarum
 sex, in fluvio *Tartza*, prope pagum *Tartza*, a quo
Eperies, superioris Hungariæ Urbs distat IV. milliaribus,
 inventum adservat *Augustissimum Cæsaris Gazophylaci-
 cium*. Phil. Jac. Sachsius a Lewenheim in Eph. N. C.
 Dec. 1. An. 1. Obs. 131. p. m. 254. Apud *Sirmium Panno-
 niæ* urbem, interdum in vitibus capreolos esse reper-
 tos vere *aureos*, & ex his monetam *auream* cusam, testi-
 monio Fulgosi narrat Fort. Licetus de Spont. Viv. Ort. *Licetus*
 IV. 72. In *Hispaniola America* Insula, *Auri* feracissima, in
 montibus quibusdam sunt arbores, habentes *vivam
 auri venam*, quæ, quacunque patet iter, e radice, per
 apertas mollesque scatebras, ad superna montis su-
 percilia ramos emittunt, nec unquam quiescunt, do-
 nec cæli auram assequantur; ubi, viso aëris fulgore,
 pro fructu formant *bracteas & grumos auri*: ita Petr. *Petrus
 Martyr* Rer. Oceanic. Decad. III. l. VIII. p. m. 269. In
Gallia an. 1602. in *Lugdunensi* Territorio, prope pagum
S. Martini le Plaine, in vinea cujusdam rustici, cum di-
 tiffimæ *auri* mineræ inventæ essent, ex erutis par-
 ticulis, una, *auri* hujus Virginei, tam artificiose *palmitem*
 exhibuit *aureum* gemmas protrudentem, ut magnum
 hoc naturæ miraculum Regi Henrico Magno fuerit ob-
 latum: Pier. Matthieu Hist. de la France T. II. l. V. nar-
 rat. l. p. m. 209. Fuit in Germania, cum in vineis, cir-
 ca Dresdam, Albi adjacentibus, vinitor ex terra ferti-
 lissimæ vineæ prominentem videret funiculum, quem
 dum lente extrahit, ad aliquot ulnarum longitudi-
 nem,

nem, disrupto tandem funiculo, aurum obryzum esse, Lapis Lydius testatus est. Sachs Ampelograph. Curios. I. 5. p. m. 41. In citeriore Germania, etiam in toto Mœni, Nicrique tractu, item in Alsatia, vites mirifice germinare, frondes geniculatas emittere; ac inter eas esse quasdam, quæ claviculas, & plerumque candicantia folia ex puro auro germinantia, & simul coalescentia habeant, ex oculatis testibus narrant Alex. ab Alex. D. G. IV. 9. G. Merula Cosmogr. X. 27. Anton. Mizald. Memorabil. Cent. II. §. 1. J. B. Porta Phytognom. II. 6. Anno 1651. in Arce Patack prope Toccavium, affidente cum Principibus ad mensam Archiatro, Matthæo Heldio, Sereniss. Principi Ragozio dono apportabantur *botri*, acinis, compactis *auri atomis*, mire splendidibus, adeo ut folliculi, seu membranulæ exteriores auro quasi obductæ fuerint, quos racemos, de hoc iudicium rogatus, ipse Heldius manibus tractavit. Sachsus II. ex ore Heldii. In *Hungaria* vitem supra auri venam prognatam, cuius truncus non solum totus *aureis* velut *filis* fuit, sed & in quibusdam granis seu acinis auri obryzi granula invenit Joh. Joach. Becherus Metallurg. I. p. 2. Mart. Henr. de Frankenstein, Poliater Eperiensis, possedit aliquos botros & acinos, circa *Toccavium* inventos, *auri* granis imprægnatos, & circumvestitos. Idem ait, in *Toccaviensi* tractu præcipue, ubi generosissima nascuntur vina, videri non raro, *aurum* ex terra simul, instar funiculi, modo rotundi, modo angularis, cum truncoco nasci, adeo arte, ut videatur simul progerminasse; imo, instar convolvuli bonam trunci partem amplecti,

ti, cujus se sæpius testem oculatum fuisse, affirmat: & hoc ibi maxime accidere, ubi Terra Toccaviensis Alexipharmaca, quæ in se *Auri Sulphur* copiosum continet, eruitur. Idem narrat. Nobili Hungaro, Walpataký nomine, fuisse vinitorem, qui, dum aliquando lassus a labore in vinea sederet, forte conspexerit ex terra *exsurgentem materiam* quandam *flavam*; eandem dum amovere tentarit, viderit, altius humi radices egisse, & solo firmissime adhærere; donec tandem, lignonis ope percussa & excussa immobili hac materia, *dentem* quasi *aureum* extraheret, quem, ubi Aurifabro monstravit, audiverit esse optimum *aurum*. Locum hunc dum Vinitor probe observavit, eoque redierit, viderit rursus alium *auri dentem* denuo progerminasse, quo rursus vi decusso, iterum postea aliquoties lucrosus hunc fructum repetierit, donec cum *Nobili*, & tandem cum Principe, super jure possidendæ vineæ lis exoriretur. Item, aliquando rustico, dum aratro terram vertit, simul aliquot ulnas *aurei sili* extractas e terra fuisse; quibus, dum ligna in urbem Eperiensem veheret, jugum bubus hoc funiculo annectere voluerit. Dum autem prope Aurifabri ædes ligna venditaret, & hic *aurum* cognosceret, exquisita origine, parvo pretio a rustico redemptum fuisse, facta, sed vana promissorum spe, se rusticum plures ejus notæ funiculos adferre velle. Idem Vir nobilissimus annotat, *Procopium Bonanum*, Cæsareæ *Cameræ in Fodinis Regiis Hungariæ* Archiatrum, plura talia exempla *Auri vegetabilis* allaturum, libro de admirandis Hungariæ. Sachs II, 2. ex litteris Franckensteinii. Celsissimus Dominus Francis

ciscus Redai, electus *Transylvania Princeps*, dono mihi dedit *auri drachmas tres*, quod dum in fodina fuisset, *Butyri instar pingue fuisse*, dixit; at, cum *superas evasisset ad auras*, statim ad instar auri solidi induruisse; habet vero idem *aurum* ejus rei indicia. *Acinum* habui quem a me Illustrissimus Dominus Alexander Lutomavvsky, *Palatinus Cracoviensis*, accepit, ex uva extractum, quem Aurifaber in lapide Lydio examinans invenit *XXVII. carattorum*. Quae adductæ historiae narrantur ab Excellentissimo Hennino in annotationibus suis ad epist. IV. itinerar. Tollii pag. 124. &c. Plura quidem habet exempla, at hæc sufficiunt. Quam farraginem claudemus hac historia quæ legitur in medulla naturæ Seyfridii. Kurz verflittener Jahren sandte der König in Abyssinien / oder Ethiopien / der ingemein Priester Johann genandt wird / eine Gesandtschafft an den Gros Mogol König in Indostan. Unter andern Præsenten / die der Gesandte bey sich hatte / war auch ein Gewächs von purem Gold allerding's wie ein Baum gestaltet / zween Schuh und vier Daumen hoch : am Stamm aber / fünff bis 6. Daumen dick. Seine Aeste / deren er 10. oder 12. hatte / waren theils eines halben Schubes lang / und Daumens dicke; etliche aber kurzer / und also auch viel subtiler. In theil der grösseren Aesten / war eine rauhe Erhöhung / die sich gleichsam in Knopffe zusammen schlosse. Die Wurzeln dieses Gold-Baumes waren kurz und gering / die gröste hatte nicht über fünff Daumen in der länge; alles fein Gold. Und dieses ganze Gewächs war also von der Natur in der Erden formiret worden. J. B. Tavernier. lib. II. cap. 5. art. 10. p. 441. Memini me

quo-

Seyfrid.

quoque in die Kern-Chronick talem arborem auream & terræ gremio instar plantæ natam a quodam Indorum Rege Portugalliæ Regi dono esse transmissam; sed quo anno, vel qua pagina illa historia legatur, amplius non recordor. Priorem historiam ex Seyfrido recitat quoq; Excellentissimus Cluverus Mathematicorum nostræ & Cluverus. tatis. Princeps, in sua Crisi temporum, anno 700. p. 308. Eandem vim germinantem vel vegetativam quoq; Il. Argento esse tribuendam, ipse Henninus hisce historiis Henninus. evincit. In Museo Ferdinandi Imperati Neapoli monstratur naturalis arbuscula argentea, quæ in Minera argenti fuit effossa, Vide Imperat. Disc. Nat. II. pag. 116. adde Joh. Gerhardum in Medicin. Univers. Assert. & Defens. pag. 23. Monstratur Dresdæ in Technophylacio & Cimelioteca Electorali, Crux naturalis argentea, quæ instar vegetabilis ex minera aut rupe enata est, & infra eidem quibusdam ramulis, quasi radicibus, annectitur; de qua Testes oculati Monconys Voyag. T. III. p. m. 105. qui & depingit: & Christian. Adolfs Balduin. in Append. 5. ad An. IV. & V. Dec. I. p. m. 29. Cl. Paterfonus Dec. 1. An. 2. p. m. 28. Sachsis mittit mineram argenteam, in cujus una parte eminent argenti aliquantum solidi; separatim altera parte filum argenteum elegantissimum, ex filice prodiens, & filici intermistum & in filicem desinens, raro & curioso spectaculo. Talis etiam argenti minera Hungarica, fila argentea ostendens, quorum unum ex filice enatum iterum in filicem inferitur, fuit Lucæ Schröckio, L. F. Medici ordinis ornamento, in Eph. N. C. Dec II. an. 3. in Schölio ad Obs. 39. Dantisci in Museo Domini de Noyers, Pri-

Primarii quondam Reginae Poloniae Secretarii, fuit
 massa argenti cum puris putis nativis argenti ramusculis ; item notabilis *Minera argentea Vegetabilis*, pondere ad aliquot libras accedens, tota pura, gediegen vocant, elegantissime arbusculis, plantis, & multis signaturis a polydædala Natura exornata, 'a Rege *Hispaniarum* Possessori dono data : testis oculatus vidit Christian a Pauliz, Archiater Johannis Casimiri, Regis Poloniae in Eph. N. C. Dec. II. an. 3. in *Scholio ad obs.* 113. Olaus Wormius possedit *Massam argenti*, unciarum XII. pondere, quæ vitem ramis suis varie diffusam æmulabatur, ut videatur natura hic lusu vegetabilem vim exseruisse, quæ vitem varie sarmentis suis intricatam effingeret : narrante ipso Wormio Musei. lib. 1. sect. 3. c. 2. p. 116. Qui plura desiderat evolvat Excellentissimi Polyhistoris *Paulini Zeit furßen Lust* parte 2da them. 160. p. 323. usque ad pag. 326. ejusdem *Philosophische Lust=Stunden* parte 1. them. 79. p. 515. 516. &c. Quod & quoque vegetatio & germinatio in cupro, in ferro, in stanno, & plumbo admodum vigeat, & palin-genesiam exerat, docet Henninus allegato loco pag. 126. 127. Quæ allata exempla abunde evincunt, plantarum vitam quodammodo vivere quoque metalla, quod quidem admirationem meretur, Deum T. O. M. prospicere voluisse metallorum inopiæ, ne illa unquam ante mundi analysin deficerent; sed magis admiretur, quod hæc ars imitetur naturam, & aliquatenus naturam vincere videatur. Sicque multi Chimici sc. Nicolaus Lemery in suo laboratorio Philosophico cap. 11. pag. 85. 86. 87. &c. & Saint Romain in sua *Physica* cap.

Paulinus.

Henninus.

*Lemery
 Saint Ro-
 main.*

cap. 11. p. 248, 249. &c. Arborem Dianæ componere docet, quam compositionem istius arboris quoque commemorat Henninus allegato loco, & sic habet: Sed & per artem arbor crescens *argentea*, sive Philosophica fieri poterit. Scilicet *solve* argenti q. s. sive unciam dimidiam, in Spiritu *nitri*, affunde *aqua fontane* uncias quatuor, injice dein *Mercurii communis* unciam unam vel alteram: sic mista, diligenter cura, ne turbes, & videbis metallum *ramusculos* ac *frutices* jucundos sursum emittere cavitatem vitri occupantes: quod expertus testatur Balduin. l. I. pag. 29. hanc vero *arborem philosophicam*, si immotam serves annum integrum, crevisse *Argentum* videbis. Augmenti causa Mercurius, qui, quantum *argento* augetur, tantum naturæ suæ deperdit, in argentum mutata: uti hoc de experimento ex arte agit *Job. Hisk* Cardilucius in *Laz. Erkeri Aul. subterr.* lib. 1. p. m. 89. Alium modum tradit hujus germinationis artificiosæ Balduinus l. I. p. 84. sed non docet, quo incipi modo rite debeat, quo igne regi, ostendendus verius, quam docendus modus: audi verba ejus: *Communi sulfure calcinatas argenti cupellati* impulverem redigo *laminas*, vel *nummos* pure *argenteos*; quibus deinde, injectis *Crucibulo* ac subditis prunis, nonnullas subinde *sulfuris* imbibibisset. Jam contenta in *Crucibulo*, *argentea* Massa, horæ fere unius quadrante minus, rotæ ignem tolerarat, cum, surgentibus, ecce, paullatim minutis compluribus argenteis, iisque durioribus *arbusculis*, *ramisque*, altitudine ea, quæ latum pollicem parum, vel non excedit, regerminationis auspicia capio feliciter. Addit, deinde se

D

non

Olaus Bor-
vichius.

non sine admiratione deprehendisse, prodiisse purum
putum *argentum* tum *arbuscularum*, tum *graminis* spe-
cie, nec non *frondium*, *capillorumque* pullulans, quæ
naturales alias in fodinis, vegetabilis metalli species
gemello modo per omnia pariter exhiberet. Cui ar-
bori Dianæ jungimus illud perquam elegans, & stupen-
dum experimentum, quod narrat Excellentissimus &
artis chemicæ vindex strenuissimus, *Olaus Borrichius*
in suo aureo opere de ortu & progressu Chemicæ. pag. 102.
103. 104. 105. Quanquam plures in puteo Democriti
germinationes metallicæ hætenus delitescant; unam
sed elegantissimam, & curiosi otio non indignam sibi
inter labores metallicos natam describit plene *Lazarus*
Erckerus in *Op. Metall.* unam ex lunæ minutiis balla-
mo sulfuris singulari modo in coctis mihi Parisiis ge-
nitam probe memini; sed unam præ omnibus admi-
rabilem visam sibi *San-Simonius*, & sæpe & sancte, me
audiente, coram affirmavit, quam, quia nec in ullo au-
ctore Chémico, *Hermete*, *Lullio*, *Rogero Bacono*, *villa-*
novano, aperta arca arcan. artif. aut ullo denique scri-
pto expressam, hætenus invenire licuit, non gravabor
hic in curiosorum gratiam plenius attingere. Ante
hos viginti circiter annos, cum *Condaeus Princeps*,
Hispanorum partibus addictus, per *Flandriam*, *Bra-*
bantiamque bello fulminaret, filium suum, nunc *Du-*
cem de Anguin-Bruzellis studiorum causa reliquit, ma-
gno sapientum Virorum satellitio stipatum, quos inter
San Simonius hic *Heidelbergensis* domo, longa assue-
tudine Gallus, hodieque dicto Principi a secretis, vir,
si quis alius, animo, & fide *Germanus*, & a nugis alieni-

nisi;

nissimus. Adit ergo *San Simonium*, hunc *Bruxellis* tum viventem, & ut fit, animi gratia, naturæ secreta per otium sollicitius investigantem *Leodiensis* quidam, ignoti vultus, ignoti nominis, in corporis cultu modicus, & audio, inquit, *Domine te ad curas quandoque Chemicas descendere, & nobili hoc otio genium oblectare, sed ab ignavis rerum secretarum Magistris pendere nimium, eoque nihil hactenus spectasse admirabile; ecce! ut oculis tamen usurpes coram non omnia vana esse, quæ Chemicum profitetur studium, pulvisculum hunc minutum quidem, ut vides, & vix granum hordei unum pondere æquantem fidei tue committo, ea lege, ut post horas sex revertenti mihi reddas integrum, interea ut curiositati tue obsequaris, ita procedito: Cape sis ex profuente, vel quavis alia fontana aqua libras tres, quatuorve, quibus vitro exceptis pulvisculum hunc incerne, mox repetito opere vasculum subinde quassa, ut aqua ex pulvisculi admixtione tenue quiddam abradat, secumque concorporet. Elapsis horis aliquot subsidentem pulvisculum translato per inclinationem in vas aliud liquore sicca, ut mihi bona fide restituas. Paret *San-Simonius*, & dicto obedientem se ostendit, ambiguus futuri. Reddit sub vesperam *Leodiensis*, pulvisculum suum recipit, & ad *San-Simonium* versus, vires, inquit, aquæ tuæ jam me abeunte periclitare, infusisque aliquot *Mercurii vulgaris uncis*, germinationem utilem expecta. Et simul paucis ultro citroque dictis recedit. *San-Simonius* rei bene gerendæ cupidissimus, *Mercurii* mox uncias octo obiter infundit, & aliquandiu, si qua argenteus ille ramus in illustre germen sese porrigere molitur,*

liatur, oculis in connivens spectator vitro frigido assistit. Dictum, factum. Surgit paullatim ex globo suo Mercurius, & mille ramulis argenteis, quasi totidem filis tenuissimis, æqualissimisque per universam, quæ patet, aquam, gloriose se explicat, supra etiam supremum aquæ marginem filamentorum extrema protendens. Superficies autem lymphæ, quod studiose custodiendum, interea oleoso quodam liquore, hinc inde resperfa notabatur; quod, opinor, crassum quiddam, heterogeneousque contineat vulgati usus Mercurius, cujus interventu a coagulatione prohibetur, quo, per subtile artificium, remoto, partes ejus se facile mutuis faciebus amplexantur, hærentque tenaciter, & constantis metalli titulum sibi vindicant. *San-Simonius* postridie aqua vitro alii infusa, filamenta hæc omnia colligit expressoque manu humore, ad vicinum mox fabrum argentarium deportat, rogat officiose, velit per omnia examina scrutari metalli hujus ingenium, & constantiam ejus in ignibus periclitari. Mirum quiddam, & inauditum, *Aud.* deprehenditur, post universa ignis supplicia argentum probatissimum, & nihilominus sine igne ita se permiserat cicurari in fenestra, Octobri mense, utcunque aër Bruxellensis ad frigidum id temporis inclinet, suppeditante satis virium, ad expellendum illud excrementitium oleum, sale illius pulvisculi, ab aqua, per intercursum primi, secundique elementi Cartesiani ad motum incitato. *San-Simonius* audacior successu, restanti aquæ novum infundit Mercurium, novum videt nemus consurgere priori gemellum, inque sincerissim-

rissimam argenti massam immutatum; experitur idem tertio, quarto, quinto, sexto, felici semper eventum, langvescente tamen paullatim, & novissime fatigata aquæ virtute; quo factum, ut plures ad spectandum miraculum in domum suam invitaret, quos inter Principes aliquot Angli Bruxellis tum forte commorantes. Illud perillustre exemplum vegetationis argenti quod ex Borrichio adduximus, omnes omnino homines in admirationem rapit, & ipso quoque Lapide Philosophorum præstantius & merito æstimatur. Eundem effectum vegetationis quoque in auro procedere adducit experimentum *Henninus* all. l. ex *Happelio* *Cherag.* *Heliac.* de Aur. Philosoph. p. m. 30. ubi ait: Notum esse, ex Minera quadam fertili, & liquore aliquo, ejusdem appositionis menstruo, perpetuum Solis augmen *Feminæ* cuidam nobili succrevisse: Auro surgente primum instar graminis viridi colore, postea sensim apicibus in Solem vergentibus, qui forpice demeti poterant. Quodsi nunc metalla in terræ visceribus, & quoque ex terræ gremio in aërem per vegetationem, non secus ac plantæ a natura protruduntur: satis exinde evinci potest, quod metallorum transmutatio per artem sit possibilis, & eo fine tam prolixam farraginem historiarum adduximus, ut tanto evidentius constaret quoque metallis suam animam esse vegetativam, & beneficio vegetationis, quam quoque per artem procurare posse nos per exempla demonstravimus. Sed aliquis opponere posset: quodsi metalla per modum vegetationis crescant, necesse etiam est, habeant sua semina. Verum respondetur, & ul-

*Henninus
& Happel-
lius.*

Metalla, & tro largimur, quod habeant sua semina, in visceri-
sum ha- bus terræ latentia, quæ nunquam non in *actum secun-*
bent semen, dum progredi, dummodo naturæ auxilium adjuvans
vel Ei Essen- experiuntur, moliuntur; & cum metallis non secus
riam ana- comparatum est ac cum plantis: quædam plantæ
logam. quoad totam substantiam sunt seminificæ, ita ut, ra-
 mus ab iis avulsus, in terram insertus crescat. Aliæ
 plantæ habent semina suis caliculis inclusa, & solum-
 modo feri quoque debent: Sic & metalla tota sunt se-
 minifica, ita, ut per modum vegetationis crescere
 & adolescere videantur. Et illa sopita vis vegetati-
 va ex *actu primo in actum secundum beneficio artis ex-*
citatur, ut docet exemplum de argento & auro. Quod-
 si nunc artifex vel Chemicus sciat, quodnam sit auri vel
 argenti arum genitale, tunc facillime poterit produ-
 cere pro lubitu, in suis vasculis, aurum & argentum.
 Et quod aurum multo facilius, vel æque facile per ve-
 getationem possit produci quam argentum loquun-
 tur Chemicorum, præprimis adeptorum, observati-
 ones. Quas nam autem vires vel virtutes habeat *La-*
pis Philosophorum, docet Volum. 2. Theatri Chemicæ,
 pag. 304. Prima quidem, quia Mercurium crudum in
 igne positum, & quælibet alia metalla subito in verissi-
 mum Solem meliorem omni naturali convertit. Se-
 cunda, quod homines in sva vitate & juventute confer-
 vat, repellendo ab eis cunctos languores. Tandem,
 quod lepram depellit, caducum morbum, & alias mul-
 tas fere incurabiles infirmitates mulcet, ac etiam re-
 movet. Et hæc omnia operatur plus quam omnes
 Medicorum medicinæ, vel potiones, vel confectio-
 nes

Volumen.
 II.

nes quæcunque. Præservat etiam & protegit hæc medicina in confectis apposita, ne quis morbus eidem advenire in futurum possit, ut dicit *Lilium*. Sicque fit antidotum & medicina omnium corporum curandorum & purgandorum, tam metallicorum quam humanorum. *Rosarius* quoque multa specificat, dicens: Conservat sanitatem, & roborat virtutem, reparat juventutem, purgat spiritualia, purgat pulmonem, venena cuncta expellit, morbos tollit, leprosos in vino bibita paullatim curat. Tertia, quia multa mirabilia cum ea fiunt in aliis rebus. *Lilium* affert insuper: *Vitrum* malleabile facit, & ex Crystallo fuso cum ea carbunculum trahimus, & ex mille perlis unam prægnantem & naturali similem componimus. Quam ingentes vires sibi de hoc Lapide Philosophico promittant, adepti ex Scripto quodam Alchymico, Kern der Alchemie dicto p. 70. 71. elucet: Quod scriptum ex Anglico in Germanicum J. L. aliquando convertit: Ich habe dennach / ait, wie gedacht / ein Pulver gesehen / welches an seiner Tugend und Krafft dermassen vermehret war / daß es schwerlich zu glauben / sintemal eine geringe Quantität / so kaum vor ein Gran anzusehen war / und in Warheit auch nicht viel mehr wug / eine so große Menge Mercurii zu Golde verwandeln könnte / daß es möchte für eine Lügen geachtet werden. Kein Mensch könnte durch Kunst dessen Zahl erreichen / so es auch war / so blieb es doch noch alles Tinctur; denn dieses Gran ward auf eine Unze geworffen / in welcher Vollkommenheit es so überflüssig war / daß alles zur Essenz gemacht würde / vor welcher abermal ein Gran auf zehnmal

mahl so viel geworffen / das ist ein Unß auf zehn / und
 denn diese abermal auf zehnmahl mehr / würde doch auch
 noch zur Medicin; Noch zehnmahl mehr zu einen von
 diesen wolte noch nicht genug seyn es zu Metallen zu brin-
 gen / und war noch nicht genug mit dieser vorher getha-
 ner Projectionen temperiret; Aber zuletzt tingirte ein
 Theil neunzehn tausend / 1 Gran hat tingirt 9120000000.
 sind 190416656. Unßen / welche machen 119104½ Pfund
 304666656. Rthl. thut 3046. Tonnen Goldes 66756.
 Thlr. an Millionen 3046. Tonnen Goldes und 66656.
 Rthl. Quis non stupet ad tam ingentem vim unius
 grani? Plura vide sis de viribus L. p. in *noft. opere de*
uro p. 240. 241. 242. 243. Et felix ter quaterque fe-
 lix, quem Deustali mactat dono, hicque Deo T. O. M.
 hecatombas precum gratissima mente, & devotissimo
 animo offerat. Quantum ergo donum sit, hinc colli-
 gi potest. Hæc de Lapidis Philosophici viribus dicta
 sufficiant, jam materiam istius divini operis conside-
 raturi sumus.

THESIS. II.

*Materia ex qua Philosophi suum lapidem compo-
 nunt, est vegetabilis, mineralis, & animalis;
 nunquam non figura accurate rotunda, spherica
 mathematice tali gaudens, cujus figura tam mor-
 dicus tenax est, ut nec per natura, nec per artis
 potentiam eam violare liceat, natura eam gignit,
 est ope artis alicujus obtinetur.*

Exege-

Exegesis.

Hic Oedipo, non Davo opus: hic Rhodus hic sal-
tus. Quoniam jam de materia divini artificii, quod
sublimior Philosophia dumtaxat suos docet filios, Deo-
que dilectos, acturi sumus, apertius loqui non possu-
mus, neque nostra sunt verba quibus hanc thesin in-
clusimus; sed sunt verba illorum hominum qui istam
artem callent, & ex eorum scriptis mutuati sumus, ut
qui istius arcani prorsus ignari sumus; sed ut eam
istius divinæ Philosophiæ monumenta adumbratam
milleque enigmatum, fabularum, emblematum invo-
lucris tectam, Democriti puteo submersam tradunt,
propinamus. Quomodo eam prisca Philosophi suis ima-
ginibus, figurisque hieroglyphicis obscurarint docet
nos horum arcanorum summus Mystra *Paracelsus*, libri *Paracelsus*,
de maginibus cap. 3. p. 302. Also sehet auch an Hermem,
Geberum und andere Philosophos mehr / haben sie
nicht auch ihre Kunst Alchymiam und Spagiriam mehrent-
theils durch Bilder und Figuren / auch die Magica ange-
zeigt? Wie dann hernach wird gnugsam fürgehalten. Derer
Bilder und Figuren und alten Gemählen / noch sehr viel /
an manchen Orten / da man aber kein Achtung drauf
giebt / denn man ihr Bedeutung wenig bedenckt / noch viel
weniger erkennet / doch aber nicht ohne grosse Ursache dar-
sind / und von den alten Magis aufgezeichnet / und aufge-
rissen worden. Und das ist von gar alten Zeiten mehr
denn jetzt im brauch gewesen / das beweist sich noch off-
t gnugsam / daß man noch zu unsern Zeiten / etliche mahl an
seltsamen Orten / off ungesucht wunderbarliche Bild-
nissen / und Figuren findet / etwan in alten Capellen / in
E Grä-

Gräbern / in Höhlen / in heimlichen Gängen / in Felsen / in
Stein-Klüften / in Inseln / und an wilden unbewohnten
Ortern. Wo nun an solchen Orten Bildnisse / oder
Figuren gefunden werden / da ist grosse Achtung auf zu ha-
ben / denn die nicht ohne grosse Ursache da sind / und oft
wunderliche Deutung haben etc. H. I. Multas tales ima-
gines, tam pictura, sculptura, quam & cælatura pluri-
bus in locis existere, quæ hoc arcanum naturæ & ar-
tis, istius mysteriis ignaris occultent; sed hujus my-
sterii gnaris sat aperte prodant, credimus: cum primis
in antiquissimis templis. Verum & non raro istis ima-
ginibus, talem sensum hujus notitiæ avari affingunt,
cum tale quid non denotent vel significant. Hi ho-
mines similes sunt ictero laborantibus, istis omnia fla-
va, cum tali colore non tincta sint, apparent. Quidam
adepti in iis figuris, quibus ignaros & indignos, ab
ejusmodi artis sacris abarcent, & suis filiis manifestant,
felices sunt in effingendis, quidam etiam adepti in
istis figuris fingendis, vel ingenii stupiditate, vel
studio, non æque evidentes sunt; ut hinc quoque inge-
niorum, vel & benevolentia diversitas acuminis elu-
ceat. Felicem in istis figuris pingendis æstimant Mi-
chael. Meyerum, qui & præ multis aliis, in suis symbolis
aureæ mensæ Hebdomade Philosophica, Emblematis
Tollins. & luso. serio &c. in istis figuris luxuriat. Talis
picturæ & imaginis mentionem injicit *Tollius* in sua II.
Epist. Itiner. p. 41. Gratiis tandem ex more debitoque
submisso actis, rogare exemplum ausus sum picturæ,
quam in triclinio quodam illic videram, & Serenissimus
Electoꝝ (scil. hujus Magni Regis Borussiae beatæ me-
moriam Parentis) pro solita sua Clementia liberalissi-
me,

me, suis se mandaturum respondit, ut ejus compos fierem; erat ea nemini intellecta, quia Chemici atque hinc illius argumenti Hercules effectus, populo coronatus, erat cum Mercurio, tanquam ultimo adversario depugnans, prostrata jam Venere, cui suus aderat filiulus mellitulus, sed triticulus Cupido; Mars Venere itidem devictus, & torvo adhuc vultu Herculem respiciens, armataque ense dextra adiacebat. Neptuno porro & ipsi adjecto ventrem Hercules sinistro premebat pede, & hinc velut exanimis cum projecta ad latus lagena, unde vinum rubrum, ad instar sanguinis, effluxerat. Aderat e cælo Pallas Herculi victori lauream porrigens. Quidam Germanus adeptus *Lamb=Sprinck* dictus, quindecim figuras quarum velamine, Lapidis Philosophici materiam, confectionem, *Sprinck* immo obscurat, habet. (1) *Figura* hanc inscriptionem habet: animadvertite & recte intelligite pisces duos in mari nostro natate. Mare est corpus: duo pisces sunt Spiritus & anima. *Figura* repræsentat duos pisces in mari natantes, sibi invicem obvios. (2) *Hanc* inscriptionem præ se fert: hic celeriter animadvertite nigram feram in silva. Putrefactio: in hac *figura* depingitur vir gladio & scuto armatus, contra draconem, alis instructum pugnans. Denotat putrefactionem. (3) *Figura* loquitur: deinceps sine cura scire, in silva ceruum & unicornu latere. In corpore est anima & Spiritus. Hæc *figura* ostendit in silva ferum grandem & unicornem. (4) *Figura* est, hujus soni: Summum portentum, ex duobus leonibus unum

fieri. In hac figura duo leones delineati sunt. Spiritus & anima sunt jungendi, & redigendi ad corpus suum. (5) *Figura*, Lupus & canis sunt in una domo, postremo ex his unum fit. Hæc pictura oculis objicit lupum & canem inter se pugnantes. Mortificatio & albificatio. Corporis conjunctio cum anima Spiritu imbibitio. (6) *Figura*. Hoc vere est magnum miraculum, & vita, fraus, in venenoso Dracone, summam medicinam inesse. Hæc figura monstrat Draconem alatum, suam caudam devorantem. Mercurius recte & chemice præcipitatus, vel sublimatus in sua propria aqua resolutus & rursus coagulatus. (7) *Due* aves in silva nominantur, cum tamen saltem una intelligatur. In figura hac apparet nemus, in cujus una arbore duæ insident aves, altera in nido, altera expansis alis moliens abitum. Humi repit testudo i. e. denotans observandam esse regulam: *festina lente*, & multum tempus requiri ad complendum opus, Mercurius sæpius sublimatus, tandem figitur, ut non amplius aufugere vel avolare per vim ignis possit. Toties enim sublimatio reiteranda quousque fixus fiat. (8) *Due* aves sunt nobiles & magni pretii, corpus & Spiritus, altera alteram consumit. In hac figura videntur duæ aves se invicem comedentes. Corpus iterum ponatur pro digestionem in fimum equinum vel balneum, superfuso suo aëre vel Spiritu a corpore olim subtracto. Corpus factum est pro operatione ad album; Spiritus vero rubeus ad rubrum. Entium opus tendit ad perfectionem, preparaturque sic Lapis Philosophorum. (9) *Dominus* (sic sonat) silvarum potitur suo regno,
ab

ab infimo ad supremum gradum ascendit. Haec figura exhibet Regem coronatum in throno suo sedentem, dextra manu orbem, sinistra sceptrum tenentem, draconem sub pedibus calcantem. Ipse Rex est istius Draconis filius. (10) *Salamandra* vivit in igne, sic loquitur, ignisque hanc mutavit in optimum colorem. Istius figuræ hac est pictura. Reiteratio, gradatio, & melioratio, tincturæ vel lapidis Philosophorum. Augmentatio potius intelligatur. (11) *Pater* Filius cum Ductore sibi sunt juncti manibus. Corpus Spiritus & Anima hic subintelligitur. Hæc figura habet pictos tres viros, manibus sibi conjunctos, alter senex, alter excoronatus, sceptrum dextra ferens, juvenis in medio etiam coronatus, tertius quoque senex alis instructus. Ductor & Pater licet disjuncti appareant, tamen ambo sunt parens istius Filii juvenis coronati qui Patre & Ductore multo potentior. (12) *Alius* mons Indiæ in vase jacet, quem Spiritus & Anima, utpote Filius & Dux conscenderunt. Ductor & Filius Regis hic sistunt, in alto monte. (13) *Hic Pater* devorat filium: Anima & Spiritus e corpore promanant. Hæc figura depingit Regem in folio sedentem, filium suum coronatum aperto ore deglutientem, cominus spectante Ductore alato. Hæc devoratio & deglutitio filii est nova generatio filii, per quam hic patre fit major potentiorque. (14) *Hic* vehementer sudat pater. Oleum & tinctura Philosophorum ex eo promanat. Adumbratur Rex lecto incubans & sudans; sudando filium quem deglutiit parit; guttæ illæ sudoris in unam coalescunt massam nec vi naturæ, nec artis destructibilem. (15) *Hic Pa-*

ter & filius in unum sunt copulati, ut simul in æternum maneat. Hæc est ultima figura elegans, tribus ornata viris; Pater, Rex coronatus in dextra orbem, in sinistra sceptrum ostendens. Ductor alatus in medio, Filius sceptriger & coronatus. Ast quoniam filius patre major, huic & orbis tradendus est. Hactenus Lamb-Sprinck. Anno 1625. editus est liber Francofurti, qui inscribitur Hermetico-Spagirisches Lust-Gärtlein / etiam appellatur Dias Chimica Tripartita, in quo sunt 160. emblemata, quæ sunt desumpta ex opere medico chemico, *Job. Danielis Mylii*. Extat etiam Tractatus, qui dicitur Cabala, vel speculum artis & naturæ in Alchymia, in quo sunt octo imagines, quælibet imago multa offert emblemata lectori, totam artem ab initio ad finem docentia. *Nicolai Flammelli* adepti præstantissimi scriptum etiam emblematis insignioribus superbit. Præter emblemata utuntur Symbolis, quibus artem suam occultant, & occultando aliis suos artis filios informant. Id genus duodecim Symbola congeffit *Michael Meyerus* Rernsburgo-Holsatus, Rudolphi Imperatoris Archiater. *I. Hermetis* Ægyptiorum Regis ita habet: Sol est ejus conjugii pater, & alba Luna Mater, tertius succedit ut gubernator, Ignis. *II. Mariæ* Hebrææ Symbolum: Fumus complectitur fumum & alba herba crescens super monticulis capit utrumque. *III. Democrii* Græci Symbolum: Pharmaco ignito spolienda densi est corporis umbra. *IV. Morieni* Romani Symbolum: Hoc accipe quod in sterquiliniis suis calcatur, si non absque scala ascensurus cades in caput. *V. Avicennæ* Arabis Symbolum: Aquila volans per aërem, & bufo gradiens per terram, catena juncti, sunt magisterium. Et

Daniel Mylii.

Nicolaus Flammellus.

Michael Meyerus.

Et hoc Symbolum insignibus suis adaptavit *Michael Meyerus* Hermes nostræ Holfatiæ. *VI. Alberti M. Germani* Symbolum : Omnes concordant in uno, qui est bifidus. Cujusdam Germani Philo Chemici Symbolum est : Quicquid non est vegetabile est ineptum ad opus. *VII. Arnoldi* de Villa nova Galli Symbolum : Lapis habetur ex matrimonio Chabrici & Bejæ. *VIII. Thomæ Aquinatis* Itali Symbolum : Ex Sulphure & argento vivo ut natura, sic ars producit metalla. *IX. Raymundi Lulli* Hispani Symbolum : Corpus infantis ex masculo & femina procedit in actum. *X. Roheri Baconis* Angli Symbolum : Elementorum fac æquationem & habebis. *XI. Melchioris Cibiniensis* Ungari vel potius Transylvani Symbolum : Lapis ut infans lacte nutriendus est virginali *XII. Anonymi* Sarmatæ Symbolum : Saturnus humectat terram, portantem flores Solis & Lunæ. Hæc duodecim Symbola prænomina- tus *Meyerus* recenset, & docto Commentario explicat in suo Libro qui inscribitur : Symbola aureæ mensæ, & egregiis ac elegantioribus emblematis illustravit. Est liber rarissimi commatis; Danos & Suecos omisit; jungam duo Symbola alterum Dani anonymi, alterum Sueci anonymi. *XIII. Nisi* nemus facias in vitro non obtinebis Hesperidum poma. *XIV. Sueci* anonymi Symbolum : ignivomus Draco nigerrimo alimento cibandus, & ense ignito percutiendus; tunc virus suum perdit. Dantur quoque qui sub fabulis Romanen dictis, totum artificium Lapidis conscripserunt. Inter quos unus præprimis excellit, qui duob; voluminibus altero in folio, altero in octavo, per modum fabulæ hanc divinam sublimioremque artem, litterarum

rarum monumentis demandavit. Quomodo Tollius & quidam alius, Ovidii Metamorphosin, de hoc processu accipiant, notum. Legantur fortuita Critica Tollii. Sed quoniam istius Chemiæ ignarus, hinc & earum fabularum infelix interpres. Tabula Smaragdina, cujus auctor Hermes Trismegistus, ab adeptis creditur esse fundamentum, cui plurimum tribuunt sublimioris Philosophiæ Professores, de qua in hunc sensum scribit *Magnus Sennertus*: extat quidem, ait, tabula Smaragdina dicta, summæ apud omnes Chymicos auctoritatis; quæ in valle Ebron post diluuium inventa, sed incertis auctoribus, fertur; ab aliis, in sepulchro ejus a femina quadam Zara reperta, sed itidem incertis auctoribus, dicitur; & totius magisterii Chemici fundamentum, & modum componendi quandam medicinam universalem, quæ non solum metalla ignobiliora ad summam perfectionem ducat: sed & morbos e corpore humano tollat, idque ad ultimum vitæ terminum incolume conservet, continere creditur. Eam hic integram tradere libet: Verum sine mendacio, certum & verissimum: quod est inferius, est sicut id quod est superius: & quod est superius est sicut id, quod est inferius, ad perpetrandum miracula unius rei. Et sicut res omnes fuerunt ab uno, meditatione unius: sic omnes res natæ ab hac re adaptatione. Pater ejus est Sol: Mater ejus Luna: portavit illud ventus in ventre suo. Nutrix ejus Terra, Pater omnis Telesmi totius mundi est hic: Virtus ejus integra est, si versa fuerit in terram. Separabis terram ab igne, subtile a spisso suaviter cum magno ingenio. Ascendit a terra in cælum, iterumque

Sennertus.

que descendit in terram, & recipit vim superiorum & inferiorum. Sic habebis gloriam totius mundi, ideo fugiet a te omnis obscuritas. Hæc est totius fortitudinis fortitudo fortis: quia vincet omnem rem subtilem, omniaque solida penetrabit. Sic mundus creatus est. Hinc erunt adaptationes mirabiles, quarum modus hic est. Itaque vocatus sum Hermes Trismegistus, habens tres partes philosophiæ totius mundi. Completum est, quod dixi de opere Solis Lib. de Chemicorum cum Galenicis consensu, Cap. III. pag. 43. 44. 45. Videantur ea quæ prolixè de hac tabula habet Borrichius Libro de Ortu & Progressu Chemiæ, p. 72. 73. 74. 75. 76. Hujus Tabulæ expositionem vide Tom. I. Theatr. Chemicum p. 362. usque ad p. 387. adde p. 684. 685. Magni etiam faciunt divinæ Chemiæ Professores hoc Chemiæ monumentum, dicitur a Borrichio Chemicus Gryphus antiquus: Ælia Lælia Rispsis, nec Vir, nec Mulier, nec Androgyna, nec Puella, nec Anus, nec Casta, nec Meretrix, nec Pudica, sed omnia. Sublata neque Fame, neque Ferro, neque Veneno, sed omnibus. Nec Cælo, nec Aquis, nec Terris, sed ubique jacet. Lucius Agatho, Priscius nec Maritus, neque Amator, nec Necessarius, neque Mœrens neque Gaudens, neque Flens, hanc neque Molem, nec Pyramidem, nec Sepulcrum, sed omnia, scit & nescit, cui posuerit. Hoc Ænigmaticum Epitaphium Bononiæ studiorum ante multa secula marmoreo lapidi insculptum *Nicolaus Bernaudus* Tom. III. Theatr. Chem. p. 744. usque ad p. 754. explicat de processu L. P. Quidam volunt, quod hic Bernaudus sit auctor Libri de tribus

*Nicolaus
Bernaudus,*

bus Impostoribus. Vid. Bonvicinum contra Kircherum; sed male hoc crimen ipsi tribui docet contextus hujus Libri. Anno 1700. d. 12. Jan. & Mens. Martio in Novellis publicis (teste Excellentissimo Cluvero Mathematico summo hac nostra Holfatia oriundo, in sua Crisi temporum p. 151.) oblata est Noribergæ 4000. summa Imperialium Thalerorum, ei qui hoc ænigma solverit. Ast quid multis, licet hoc ænigma nihil aliud sit quam Lapidis Philosophici processus, ut recte Bernaudus allegato loco sentit & satis dextre explicavit: est tamen nodus Gordii. Possit & non male de Sale, accipi, prout id Sal *Quercetanus* Libro de prisorum Philosophia explicat. Vide sis &c. Nec, sinistre me judice, de statua salis Lothi uxorem exprimente accipi possit. Quod autem ad hanc oblatam summam attinet, hoc videtur ridiculum, (1) major quidem summa offerri potuisset, & tamen propterea adeptus sese non stitisset, ut hoc ænigma juxta L. P. processum evidentissime, & claris verbis interpretaretur. (2) Quis novit, qualem istius ænigmatis interpretationem, pecuniam offerens, in mente sua foverit reconditam, ille enim semper aliam interpretationem, vel plures explicationes opponere possit. (3) Quis Judex in hac lite constituendus, qui judicaret, an ænigma solvens rem acu tangeret, nec ne. (4) *Qualis* norma statuenda, juxta quam explicationes examinandæ, quoniam adeo multæ hujus ænigmatis solutiones leguntur, tot ferè, quor *ostia Nili & Thebarum portæ*. Hisce in chartam conjectis incidi in acta *Lippsensia* anno 706, Mens. Febr. p. 88. 89. 90. 91. ubi variarum

Quercetanus.

rum explicationum mentio fit, & adducitur explicatio, quam clariss. *Franciscus Mastrius*, velut antiquum in Bibliotheca sua repertum fragmentum recenset, & al. l. legi potest. Verum quod pace tanti viri dixerim, ut cujus magno honori, celebriori famæ, meritis insignioribus in Rempublicam nihil derogatum volo, sed potius assurgo, & devote, ut tantis viris convenit, veneror, & demirror, explicatio illa nimis coacta fluit, & falsa relatione innititur. Vix enim ovum ovo tam accurate quadrat, (si ab explicatione *Nicolai Bernardi* Chemicum discedam) quam hæc inscriptio Statuæ Salis, in quam *Lotbi* conjux conversa, & autorem istius inscriptionis ad *Lotbi* uxoris metamorphosin alludere voluisse, & hinc talem ænigmaticam inscriptionem commentus. Quomodo hoc de meretrice accipi potest; illa utique fuit mulier; quæque ante deflorationem fuit puella, &c. nec fame, nec ferro, nec veneno perit, sed omnibus. Hoc etiam de homine, qui morte violenta sublatu, non opus in eum sæviret fames, ferrum, venenum, omniaque simul, cum venenum sufficiat, &c. & reliqua, quæ sequuntur, minime de homine mortuo, sepultoque possunt prædicari. Verum non ulterius huic ænigmati immorabimur, varient etiam inscriptiones. Quænam sit authentica etiam primo evincatur, ulterius pergam, instituti ratio prohibet. Nuper admodum de materia L. P. hoc legi ænigma: Materia & processus L. P. est hic. *Rex co. Enigma.*
rona & aurea chlamyde splendidus in fontem lapsus petit fundum (habet hic fons hoc proprium, quod si alii extra Regiam stirpem in hunc ruant fontem, non fun-

fundum petunt, sed superficiem fontis inhaerent) fontis aqua illico totum ejus corpus una cum amictu & corona in atomos resolvit. Hoc facto, totum caelum illico palpabilibus tenebris obnubilatum. Non diu post, nemus oculis pergratum ex cadavere Regis luxurians natus: quod perpetuus imber caelo defluens irrigabat, donec per nemus auricoma aurora translueret. Quae aurora praecessit diem resurrectionis Regis mox affuturum. Quo Rex surrexit, omnes suos fratres consanguineosque lepra infectos suo halitu mundavit, & in substantiam meliorem transformavit.

Enigma. *Alius hoc enigma habet: Cygnus quidam admodum flavo tritico alebatur, hinc ejus albedo in nigredinem corvo assimilem commutabatur. Quam metamorphosin cum Dominus Cygni animadverteret, doluit ipsum jactura tam splendidae albedinis. Cygnum ergo suum exposuit pluviae e caelo defluenti, hinc in nemus cygnus transmutabatur, quod totum perlustrabat id, ita in solem hoc nemus conversum videbatur, imo Phaebus tam copiose suos in hoc nemus evibrabat radios, ut merum solem esse quis diceret. Omnia, quae hoc nemus attingebat suo vapore, quem nunquam non esse emittit, in solis substantiam mira quadam metamorphosi transformat. Quis tam Argus, vel tantus Oedipus haec aenigmata intelligat. Nec minoris obscuritatis, vel aequae nocte atra sepultum, quando suam materiam mineralem, vegetabilem, animaleque vocant. Ex adeptorum ore L. Cornelius Agrippa, L. 2. de occulta Philosophia c. 4. sic loquitur: (Ipsam autem Agrippam non fuisse adeptum, probant ejus Epistolae, quae ple-*

Agrippa.

plena sunt querelis de curiosa paupertate egestateque, qua hic magnus Philosophus laboravit, ut ut lauris officii fuerit functus, & magnorum principum, ipsiusque etiam Imperatoris Clementiam fuerit expertus) una res a Deo creata, subjectum omnis mirabilitatis, quæ in terris & cælis est, ipsa est actu animalis, vegetabilis, & mineralis, ubique reperta, a paucissimis cognita, a nullo proprio suo nomine expressa, sed innumeris figuris, & ænigmatibus velata, sine qua neque Alchymia, neque naturalis magia suum completum possunt attingere finem. *Quercetanus* in suo opere de *Præceptorum Philosophia* prolixus est, ut probet evincatque sub hoc nomine intelligi Sal, hinc quoque *Halchymiam* vult dici, vide sis c. 3. & pag. 17. ad p. 27. prolixas commentationes de hac materia in *Theatro Chémico* reperies. Lege quoque *Martinum Birrium*, si ad manum, credo autem paucissimis esse cognitum. *Paganus*, cujus doctissimum commentarium Ms. in Bibliotheca habeo, (& meretur, publice exstaret typis exscriptum, neque ego publico in video, si Bibliopola sumptus facere velit, cum notis edam lubentissime) etiam de hac triplici tamen unius generis materia discurret. Quæ est *nec puella, nec mulier, nec meretrix, nec Androgyna, sed omnia*. Æque obscurum est: Quod dicitur in definitione: gaudere accurate rotunda, & spherica mathematice tali; ut nec per naturæ, vel artis potentiam eam violare liceat, tam mordicus istius figuræ tenax. Rotundæ figuræ genesin in liquidis vel fluidis acceptam Philosophi referunt prefuræ atmosphæræ. Ast ens hoc, quod Philosophi ade-

Quercetanus.

Birrius.

Paganus.

*Rotunda
figura.*

pti pro materia L. P. agnoscunt, habet per se figuram sphaericam perfectissimam, cujus figuræ efformatio prementi atmosphæræ accepta referri non potest. (1) *Quoniam* in se habet principium activum, non nisi perfectionem sui meditans, hinc innato instinctu impellitur ad illam figuram assumendam suæ naturæ, suoque genio apprime adæquatam, analogam & conformem. (2) *Est centrum* omnium rerum, ac centralem locum in omnibus substantiis corporeis occupans. (3) *Ille Atmosphæra* motus quoque hoc ens pro suo veneratur centro. (4) *Illud ens* nullius Elementi dominio subjacet, uni enti suo compari obedit, ejusque nutui sese accommodat. (5) *Illud ens* & ipso ære spirituosius. (6) *Illeque insitus motus*, vel instinctus ad rotundam figuram est Symbolum, hoc ens in se fovere perfectissimam entitatem ad naturæ & artis pandoram. (7) *Hæc figura* in hoc ente est idea, vel icon suis visceribus latentis summæ Medicinæ ad oppugnandam superandamque hominum, metallorumque Morbonam. (8) *Judicat*, quod extra ejus sphaeram tale quid quæri, vel etiam obtineri non queat, sicque sit arca thesauraria omnium sublimiorum naturæ, & artis mysteriorum. (9) *Illeque figura* ostendit, quod ex eo solo ente, licet admodum laboriose, præter additionem alterius corporis, vel Spiritus, Nilus fluat, qui Ægyptum inundat, unde cornucopiæ divitiarum omnigenæquæ fortunæ. (10) *Hæc figura* etiam monet, quod sicut hæc perfectissima figura ita etiam ad assequendas istas suas intrinsecas dotes perfectissimum numen devote sit rogandum, ut sine cujus misericor-

ricordia nihil obtineri potest. Sicque Pseudonymus *constans* de *constantia* dictus de hoc puncto in definitionis circulo expresso philosophatur. Sed hoc est, & mihi manet ænigma. Quare autem adepti hoc suum magisterium sic ænigmatibus, fabulis, obscurent, nulla alia ratio est, quam ut indignos ab his sacris abarceant, ne porci in vineam Domini ruant, & margaritas suis conculcent pedibus, fontem Philosophiæ limpium turbent. *Paracelsus* materiam tincturæ c. XIV. *Paracelsus*. pag. 133. hisce verbis manifestat: *Est itaque* materia tincturæ margarita maxima, pretiosissimusque thesaurus, ac nobilissimum hoc omne, quod ex altissimi Conditoris manifestatione, meditationibus hominum obtingere potest. vide sis *Gerardi Dornei congeriem*. *Dorneus*. Statuunt autem communiter duas ad hoc Regis Palatium semitas horridas, spinis plenas, scilicet siccam, & humidam, hanc breviorē, istam longiorē. Sed cum constet *Mirandulanum Comitem* (quem quoque *Mirandulanus* Hermeticis Philosophis *Quercetanus* annumerat c. I. *lanus*. *de prisic. phil.* c. I. p. 7. Viginti aurum conficiendi modos habuisse. Plures ergo sunt viæ: ast bene notandum. Ars conficiendi aurum non statim præsupponit possessionem L. P. cum & detur remedium, quod natura in mineris gignit, cujus beneficio aliqua metallorum ignobiliorum in aurum possit fieri transmutatio. Quæ tamen ars, ut ut nobilis & optanda, multo inferior, & ignobilior est arte adeptorum, vel Philosophia adepta. Hinc etiam non omnis, qui aliquam artem aurum conficiendi callet, statim pro adepto Philosopho æstimandus. Philosophia enim adepta arte con-

conficiendi aurum sublimiora arcana possidet. Docet etiam experientia, quod aliquibus hic pulvis aurificus obvenerit ex apertione sepulchrorum, in quibus adepti fuerunt sepulti. Tale exemplum Excell. *Cluverus* in suo doctissimo opere, (in quo Polymathix promuscondus latet inexhaustus, & ut plura id genus scripta cum erudito orbe communicare queat, Deus ipsi assistat suo Spiritu Sancto, animique vires, & corporis robur in sua senecta largiatur, id est, quod animus optamus.) *Crisi temporum* dicto commemorat, anno 700. pag. 338. 339. *Der Schott/ Alexander Sertorius*, welcher in Teutschland so viel herum gereiset/ und die Proben der Möglichkeit auch hier in Hamburg erwiesen/ hat/ nach dem Bericht einiger/ so seinen Zustand gewußt/ die Tinctur ebenfalls aus einem Kloster oder Grabe geholet. Ein merckliches Exempel aber hat sich erängt/ bey Eröffnung des Grabes eines Bischoffs in Engeland/ so vor etlichen hundert Jahren in den Römisch-Catholischen Zeiten gestorben/ und in der Province Wales sein Bisthum gehabt. Et hinc quoque *Edwardum Kelleyum* suam Tincturam accepisse, etiam probat supra laudatus *Cluverus* p. 89. quem & magnum impostorem proclamat. Quid per modum extractionis & cæmentationis fiat, & quomodo aurum & argentum ex ignobilioribus metallis extrahantur, multi sunt, qui docent. Novissime de iis extrahendi modis scripsit *Cl. Axelmeyer* in seinem *Natur-Licht* part. 2. pag. 14. 15. 16. & compluribus paginis. Unum dumtaxat ex eo adducemus, quod meretur considerationem, & legitur pag. 105. Aus Stahl das feine Silber zu bringen.

Dies

Axelmeyer.

Dieses ist wohl zu verstehen / wann ein Stahl Silber ist / wie in Kärndten und Steyer-marck an etlichen Orten Stahl gefunden wird / der reich an Silber und Gold ist. Der Hittenbergische ist der beste / weswegen auch bey hoher Straffe verboten ist / denselben aus dem Land zu bringen / indem aus einem Pfund öfters ein Loth Goldes ist gezogen / zu verstehen aus iedem Pfund ein Loth Goldes und viel Silber / welches ich auch aus andern Stahl folgender massen gezogen habe. Hi & similes modi faciendi aurum vel argentum vocantur particularia, quid de iis tenendum sit, docet quoque Exc. Cluverus, pag. 315. 316. 317. &c. Aliis quoque jure hæreditatis pulverem hunc aurificum contigisse exempla complura ab aliis notata probant. Utut adepti hanc suam Corinthum satis munierint, nihilominus eam occupare queant, nulli labori, nulli sudori suntibusque pepercerunt Sophistæ. Effluxerunt ni fallor; lustra, cum quidam homines, inter quos fuerunt Comites, Barones, Nobiles, Doctores, Mercatores, Pharmacopolæ, aurifabri in societatem aliquam coirent ac quælibet grandia minarentur adeptis, nisi arcanum proderent. Illi minis plenas tres si adhuc probe recordor ediderunt epistolas, ast adeptorum societas hæc ex pelvi tonitrua & bruta fulmina risit. Hæcque turba buccinatoria dicta jam dudum desit. Alii, flectere si nequeo superos Acheronta movebo, clamant, ad Dæmonem confugiunt, conjurationes instituunt, de qua conjuratione tragicum exemplum commemorat nobilissimus Axelmeyer in seinem Natur-Licht part. I. Verum Deus tale arcanum quod a solius Dei extraordinaria misericordia

G dia

dia dependet, Diabolus prodat, non permittit. Neque etiam ullâ experientiâ constat, aliquid quo vel Deum vel naturam penitus intimiusq; cognoscamus, ab istis magis Dæmoniâcâ fuisse traditum. Illa enim omnia vel sunt meræ imposturæ vel deceptorîæ fascinationes, vel causarum & effectuum fallaciæ. Qui autem animum ad labores chymicos appellant, manumque operi admovent, in diversis materiis operati fuerunt. Sicque (1) quidam ex saliva hominis, (2) quidam ex urina; (3) quidam ex Zenith virginum; (4) quidam ex lachrymis; (5) quidam, horresco dicere, ex femine humano; (6) quidam ex pluvia tonitruali; (7) quidam ex rore Majali, in quo fat felices labores chymici possunt institui; sed hæc arcana non temerè prodenda. At ad lapidem conficiendum nihil confert, habent enim alium rorem ex suo cælo philosophico defluum in sua prata floribus luxuriantia; (8) quidam ex aère materiam vel sal extrahere volunt, quò lapidem componant; (9) quidam ex pane; (10) quidam ex ovis; (11) quidam ex antimonio; (12) quidam ex vitriolo. Verum quidnam per antimonium & vitriolum adepti intelligant, hoc *Oedipus non Davus divinabit*; (13) quidam ex sulphure; (14) quidam aliquando sibi hoc aureum vellus promisit ex stipitibus uvarum passarum; (15) quidam magni nominis vir multos sumtus fecit, ut pararet lapidem Philosophorum, sed elegit pilos rubræ vaccæ &c. (16) *Quidam ex cinabari nativa*, quoniam *Jacobus Bohm* suo Epitaphio signum chemicum cinabarium nativam denotans inferuit. Quod *Jacobus Bohm* Philosophus Teutonicus
sci-

scientiam theoreticam istius arcani habuerit, probant *ejus Epistola & aurora*. Ast quod nunquam isti operi manum admoverit, fatetur. Quidnam itaque per *cinabarim* intelligat, norunt superi, istiusque Philosophiæ adeptæ mystæ. (17) *Quidam ex sale*; sed intelligunt forsan sal metallicum, nam omne metallum in se spectatum est sal, (vel igneum, vel sal aereum, vel terrestre: Tria enim dantur salia generalia) quoniam in sua aqua adæquata & homogenea dissolvi potest, cui sententiæ adstipulatur *Quercetanus* al. l. illud sal ad medicinam, nisi præparetur, inutile. An (18) *Connubium Solis cum Mercurio* (quod *Magnus Cluverus* al. pag. 419. *Spurium* vocat) sit materia adæquata ad L. P? disquirant, & scrutentur illi, qui adeptæ Philosophiæ Oceanum bolide experientiæ, & rationis explorarunt. Nobis in hac nocte nullus phosphorus monstravit viam, hinc & nostræ rates legent littus, donec aliqua eluceat stella, quæ viam ostendat. Quis potest omnes illas ineptias vanorum hominum recensere, & pœnitet istis nugis impendere chartam. Quemadmodum ineptiunt sophistæ in L. P. conficiendo ex materia minime adæquata. Non secus ineptiunt isti impostores, qui *aurum potabile* vel *veram tincturam auri vendunt*. Ast nihilminus est, cum verum aurum potabile, vera auri tinctura, sint solius adeptæ Philosophiæ effectus, ut qui hujus perfectam cognitionem non habet, hic & neque verum *aurum potabile* & *veram auri tincturam efficere potest*. Sed mundus vult decipi. Quod si hoc aurum potabile & hæc tinctura auri ad examen concederentur, impostura se proderet. Sexcentæ descriptiones vel processus sunt,

Crollius.

ast successu suo debito carent. Hinc recte olim magnus Chymicus Crollius dictus, aurum non potabile sed putabile vocavit.

THESIS. III.

Magistratui nullum aliud jus in adeptum, ejusque hac arte Philosophica acquisitas divitias, quam in obsequentissimum subditum competit, nisi grave delictum, vel crimen læsæ Majestatis commiserit.

Exegesis.

Magistratui nullum jus in adeptum.

Occasionem, hanc thesin poneremus, nobis multæ historiæ, quomodo quidam adepti vel an sua ipsorum culpa? vel an magistratus nimia auri cupiditate impulsu admodum dure & tyrannice fuerint habiti? dederunt. Dico, vel an sua ipsorum culpa? nam quibusdam hominibus hoc proprium est, ut nimia sapientia inflare soleat animum & ad honorem aucupandum nullam negligant ansam. Hinc cum primis illi quibus contigit hoc summum naturalis scientiæ fastigium attingere, ut propterea se extollant, & in principum aulas irrumpant, & non satis prudenter se gerant, hinc illi sese in exitium præcipitant, cum meminisse deberent: (1) quod *adepta Philosophia talis fit scientia, quæ unice ab extraordinaria Dei misericordia dependeat, & eam prodere non liceat, nisi maledictionis fulmine a Deo percuti velint;* (2) *hujus mundi optimates isti prædæ sacra auri fame laborantes in-*

hia-

hiare; (3) illorum exemplorum tragicorum relationes, quæ in aliis adeptis antehac contigerunt, ne ita præcipitanter sese comitterent isti nunquam tranquillo magnatum aularum oceano, in quo nemo citius naufragium facere potest, quam illi ipsi qui ad *Plutonis* antrum pandunt viam, aliud docerent. Interim magistratus nullum jus habet in adeptum, vel divitias hac arte vel magisterio conquiritas. Et ut hoc magis clareat, & hujus thesıs veritas eluceat: (1) *Personam adepti* definiemus: *adeptus est ejusmodi persona & hisce qualitatibus gaudet, ut ex singulari Dei clementia atque extraordinaria quodammodo revelatione cognitionem naturæ tam perfectam habeat, ut eius intrinsecos abditos recessus medullitus cognoscat, & exinde promanantia mysteria in summi Numinis gloriam humanique generis salutem parare sciat, hincque quam cito huius scientiæ gnarus factus, Dei sincero cultui, mundo autem mortuus sese devovens, & quantum per humanam imbecillitatem licet, Dei legibus conformem agat vitam, solius Christi merito fretus.* Hæc est descriptio adepti veri, & qui has proprietates non habet, is nec adeptus dici vel haberi potest. Hæc definitio cuilibet, qui artem aurum conficiendi callet, non competit, cum præter L. P. etiam alii dentur modi aurum conficiendi, ut superius evicimus. (2) *Respectu magistratus*, ut quoque omnis Christianus pro fundamento omnium actionum præter timorem Dei habebit charitatem, & subditos suos tanquam filios paternæ curæ commisso tractabit. Stante hoc principio, nullum aliud jus magistratui competit in adeptum quam in

devotissimum subditum. Politici & juris naturæ & gent. interpretes prolizi sunt in definiendo *eminens dominium*, cujus vi & potentia vel & consequentia omnia quæ subditi possident bona magistratui adjudicant, imo & subditos quoad corpora & vitam eorum arbitrio exponunt. Verum ejusmodi eminens dominium apud barbaras gentes non autem apud Christianum magistratum in usu est. Hinc & Politici *eminens dominium* apud magistratum Christianum usitatum hoc pacto definiunt: *Eminens dominium consistit in summa potestate Principis* vel alterius reipublicæ in possessiones & bona civium, ob utilitatem publicam de illis liberè disponendi, ac in usum Reip. convertendi summâ necessitate exigente, ast tamen ita ut ex æquitate quadam is qui exinde damnum passus est, per compensationem sublevetur. Hanc definitionem hisce verbis paucis immutatis habet Excell. *Clasen, olim Celeberr. Prof. Helmstad. in sua politica*, l. 3. c. 10. §. 11. p. 453. Quod si nunc juxta normam hujus definitionis expendantur potentiam magistratus in subditum, tunc utique (1) *hoc eminens dominium* non infert *turbationem possessionum* privatarum rerum, nisi quod dispositioni id est, legibus a suprema potestate latis juxta jus nat. & gent. superioris potestatis maneant subjeçtæ; (2) *nec dominium eminens* rapacem quandam importabit invasionem, sed sublimiorem aliquam potestatem utendi rebus subditorum quoties inevitabilis necessitas, & non voluptas cæca ac furens libido rapiendi subditorum bona sudore quæsita efflagitaverit. *Quatenus nunc aliquis adeptus* est subditus alicui potestati *suprema,*

D. Clasen.

mæ, eatenus etiam tanquam subditus devotissimum obsequium debet suo superiori, ad quod ipsum impellit pietas, cui se totum mancipavit; hic etiam exigente necessitate imo ex amore erga suum Principem vel Remp. jussus lubens magnam auri vim ad conservationem Reip. largietur, dummodo ista auri vi periculum a Rep. avertere possit. Divitiæ quas possidet adeptus longe alium statum habent, quam aliorum hominum opes. *Alii suas divitias benedicente quidem Deo sua industria, vel mercatura, vel opificio, vel agricultura, vel studiis* acquirunt, & ad eas acquirendas aliorum hominum auxilio opus habent, & mutuum commercium requiritur. E contra vero adeptus suas divitias ex admodum singulari & extraordinaria Dei misericordia, noctes diesque apud Deum precibus instando, ignique perpetuo assidendo nanciscitur. Ita ut recte de eo dici queat, *non est volentis, neque currentis, sed solius Dei miserentis.* Hinc & illæ adepti divitiæ sunt *similes dono*, quo *Deus Jacobum Patriarcham donavit*, ut oves variegatos baculos intuendo, agnos quoque variegatos parerent. Hoc donum ipsius Jacobitam accurate divitiis adepti, ut *ovum ovo* quadrat. Nam licet *Jacob* ex naturæ instinctu sciret phantasiam multum posse in prægnantibus animalibus, tamen nil quicquam effecisset, nisi in Deum fuisset pius, & nisi Deus singulariter benedixisset. Sic etiam adeptus Philosophus naturæ mysteriorum gnarus novit ex natura metallorum, quod metalla ignobiliora possint in nobilissima transmutari. Hincque illa scientia instructus aggreditur opus, soli Deo sortem

tem suam sine intermissione precibus instando committens ac piam vitam agens, sicque Dei auxilio fretus extraordinario aureum obtinet vellus. Hinc & adepti divitiæ tali titulo consideratae, alio etiam titulo considerari non possunt, non sunt objectum eminentis dominii. Sive eminentis dominium capiatur *sensu duriori* i. e. *tyrannico*, seu *sensu molliori* i. e. *Christiano*, nisi quod sponte, ut dictum, in casu necessitatis conferat cum compensatione sui damni. Pejoris enim conditionis esse non potest quam alius subditus. (3) *Probat* experientia quod divitiæ mercatoris quas ille bono lucratur titulo, non temere aut per modum rapinae a suprema potestate rapiantur, & haud citra compensationem: & quemadmodum honestus mercator divitias bono titulo lucrans cogi non potest, reddat rationem quo titulo lucretur, quam diu inculpatæ famæ est, & nil mali de eo constat; multominus adeptus homo probus, Deo & magistratui fidus, quod nomen adepti præsupponit, cogi potest, ut suas divitias citra necessitatem tradat, imo ut quoque prodat tantum arcantum quod prodere non licet. Et magistratus potest esse contentus, si sufficienter conferat, quæ leges jubent, ut sunt contributiones, vectigalia & alia onera civium. Si autem violentas manus inferant, quod contra omne jus tam divinum quam humanum, potius crudelissimum martyrium subibit, quam ut hoc divinum magisterium prodat. Quam graviter autem communiter adeptos quidam magistratus persequantur, squalidis carceribus includant, quam gravia tormenta minentur, ac actu eos subjiciant, non secus ac si pessimi,

fa-

facinorosi, flagitiosi, parricidæ, regicidæ &c. satis cognitum est. Imo nunquam ullus facinorosus tam pessimus criminis fuit reus, qui non magis civiliter fuerit habitus, quam adepti quibusdam in locis sunt habiti. Tamen omnes ejusmodi cruciatus & torturæ crudelissimæ imo gravissima supplicia eos istuc adigere non poterunt, ut arcanum proderent. Maluerunt millies occidi, quam *Harpocratis* sigillum effringere. Quæ omnia fiunt *contra jus*, ut dictum, & *charitatem Christianam* & paternum amorem quem magistratus subditis debet. Quodsi eos vivere sinerent in tranquillitate, ut alios subditos, Ecclesiæ, Reip, Scholis, pauperibus, egenis, in exilium ejectis, apud barbaras gentes captivis possent esse *auxilio & solatio*, & Reip. *ornamento*, imo fulcro. Conceditur quidem in Rep. tranquilla habitatio hominibus, qui sunt inutilia terræ pondera & cæno voluptatis sese quotidie immergunt, ac pessime traducunt vitam; & vix magistratus sibi vindicat jus in illorum bona: quantominus male habendi sunt adepti, qui sunt innocentes & Deo dilecti filii, mundo mortui, Deo, magistratui ac proximo dumtaxat viventes, voluptatis luto minime se immergentes, sed exempla omnium virtutum. Quilibet Magistratus potius, plurimis adeptis Respublica abundaret, &c, ut eos in suam Rempublicam allicere posset, id operam dabit. Tunc ipsi inexhaustum ærarium, unde nervus rerum gerendarum desumendus. Talis Respublica esset felicissima, in qua non necessariæ exactiones, contributiones, & id genus expensæ, quibus subditi nimium premuntur, ac in quibusdam

H

locis

locis ad calamitosam, & clamofam paupertatem adi-
guntur, ut vix tantum superfit, *panem atrum ex jure*
besterno habeant, quo & non sine suspirio ad Deum al-
to pectore ducto vescuntur. Imo tales etiam adepti su-
is precibus, suæ pietatis exercitio, cui maxime dant
operam, multa mala, & infortunia a civitate averterent.
Horum enim vitæ praxis non est nisi perpetuum pie-
tatis exercitium. Boni & pii, Christianique magi-
stratus votum est: Devotos, obediens, pios, justos;
non refractarios, non contentiosos, non litigiosos, non
feditiosos, impiosque habeat subditos. Tale quid,
non nisi bonum, non nisi legibus divinis, & conforme
humanis, ab adeptis sibi potest polliceri magistratus.
Ut quorum animi non nisi tranquillitatem amant, &
desiderant, & sibi honori ducunt maximo, si magistra-
tui, Dei vicario devotissimum obsequium præstare
queant. Hæc omnia demonstrant, magistratui nul-
lum aliud jus competere in adeptum, quam in quem-
libet obsequentissimum, devotissimum, piumque pro-
bumpue subditum.

THESIS IV.

Studium Chemia in Republica sit liberum neces-
se est.

Exegesis.

Chemia in
Republica
admitten-
da.

Chemia utut sit ars ad hominum salutem confer-
vandam & lapsam reparandam, & eximia Reipubli-
cæ commoda præstet, & hinc apprime necessaria, ita
ut Medicus qui eam ignorat, careat dextra & lava plum-
bee.

beoque gladio Morbonam aggrediatur. His non obstantibus adeo quibusdam exosa est, ut eam e Rerumpublicarum pomcerio proscriptam velint, ut modo edita prohibentia, modo edita permittentia (hodie enim Medorum consuetudo exulat) promulgentur. Id genus exempla commemorat der gelehrte Criticus Criticus: de Anglia &c. Quod autem adeo male audiat & sic quibusdam sordeat, hoc venit propter impostorum Sophistarumque copiam, qui mundi Magnatibus & aliis hominibus falsos processus vendendo imponunt. Hujus surfuris fuit Kelleus, cujus fraudis historia hic inseratur est operæ pretium, quomodo, & qua occasione Edward Kelleus impostor sit factus, & ad falsorum processuum propolas pertineat, docet hæc historia, quam prælaudatus Cluverus al. l. p. 389. narrat. Der Cluverus:

Bischoff in der Province Walles hat nicht allein ein Buch mit allerhand Figuren und Characteren / die Kunst in sich haltend / mit in Sarg genommen: sondern auch zwey elffenbeinerne Büchsen / die eine mit der Tinctur ad rubrum, die ander ad album mit hinein zu legen befohlen. Wie nun der Pöbel zur Zeit der Reformation die Gräber zu spoliren angefangen / ist ungefähr ein Wirth selbigen Orts / das Buch in die Hände gekommen / die Büchsen aber mit den Pulver / weil niemand gewußt / was es zu bedeuten gehabt / hat man den Kindern damit zu spielen überlassen / wie nun ungefähr Edward Kelley des Orts ankommen / und das Buch ersehen / ist er mit demselben Wirth des Kauffs einig worden / wie man aber die elffenbeinern Kugeln visciret / ist ein Großtheil von den rothen Pulver verschüttet gewesen /

(cuidam quoque in nostra Holfatia talis pixis eburnea ex quodam scopelifino effossa plena rubro pulvere fortuito in manum venit; ille improvidus homo, hunc pulverem ejecit, ut lucraretur pixidera. In talibus inventis magis *cate & caute* procedendum) die andere aber nach in gutem Stande befunden worden. Woraußer sich wieder nach Londen begeben / und mit seinem vorigen Freund Joh. Dee. die Proben unternommen. Folgendes sich nach Teutschland verfüget / und bey dem Käyser Rudolpho in Böhmen solchen Credit erlanget / als wenn er alles selber würcklich gemacht / und die güldene Kunst von Grund aus studiret hatte. Aber es ist ihm schlecht ergangen zc. weil er falsche Processen verkauffet / ut alii dicunt; hinc Sophistis annumerandus. Alii excusant, & adeptis accensent provocantes ad librū, quem anno 1596. 14. Oct. Rudolpho II. dedicavit Tractatus, quem olim perlegi, non excusat, quo minus Dn. *Cluvero* subscribam, quod Sophistarum numerum augeat, & falsorum processuum propola sit. Sed horum ingens copia fraudulentorum in omni mundi angulo. *Verum quid hoc* ad artem in se consideratam? quod si artes propter artificum & sophistarum abusum damnandæ essent, quænam hodie probaretur? Aliud quippe ars est, aliud artifex bonus & sophista; alius usus, alius abusus artis. Judicium & delectus adhibeatur, separentur paleæ a granis in arena, mali pisces a bonis in fagena, adulterini nummi a probis in Republica, sophisticantes aurum & argentum a peritis artificibus. Quod ex Jurisperitis quidam Alchymiam damnent, norum est ex summa *Angelica de vocæ*
Al.

Alchymia. Eandem tibiam inflat *Cassaneus* in Catalogo gloriae mundi confid. 40. Ast in toto jure civili nullus occurrit textus, qui *in totum & expresse* studium hoc prohibeat. Potest quoque magna caterva Juris Consultorum opponi, qui *Chemiam* approbant, eique manum admoverunt, & non sine fructu *Reipublicæ.* (2) *Hæc ars* facit ad pietatem, nam communiter de *Chemia* dicitur, quod hominem pium faciat vel inveniat. Et nunquam verus adeptus inventus, qui exul fuit a sincera pietate & vero divini numinis cultu. Et quomodo hæc ars cum Theologia symbolizet, ostendit *Pet. Job. Faber* in suo *Hercule pio Chemicico*, & in suo *Alchymista Christiano*, &c. (3) *Alchymia* est speciale & extraordinarium Dei donum a Patre luminum proficiscens, quod Deus, ipsum vere timentibus & soli Deo viventibus, mundoque mortuis, & non nisi ardentibus precibus apud eum instantibus largitur, & quando abutuntur rursus adimit. (4) *Magna* quoque est caterva mundi optimatum, Regum, Principum, qui huic arti dederunt operam; quorum agmen ducit *Rudolphus II. Imp. Rom.* ex antiquis *Geber Rex Arabum*, cujus *Chemia* existat, & ab adeptis magni æstimatur: majorisque æstimanda foret: si *Pagani* in eum commentarius excuderetur. *Mosen* etiam Legislatorem *Ebraum*, quo cum Deus tam familiariter, ut amicus cum amico locutus est, *Chemiæ* callentissimum fuisse. Eum quippe in omni *Ægyptiorum* sapientia eruditum fuisse asserit *Spiritus Sanctus* in *Apostolorum* actis. Sapientia autem *Ægyptiorum* maximam partem sita fuit in *Chemia.* Vide sis *Magni*

Borrichius. *Borrichii* opus aureum de *Aegyptiorum Sapia*. *Beneficio* Chemiæ vitulum aureum in pulverem redegit, ignis enim vi *aurum* in pulverem converti non posse, sed incorruptibile in eo perseverare omnium Chemi-
Scribon. l.
11. ph. p.
70. corum, omniumque aurifabrorum unanimis confes-
 sio est. Neque etiam eo fine calcinavit, ac in fluvium
 conjecit, ut fundum peteret, sed ut signaret potatores
 signo aliquo, quinam essent istius idololatriæ rei, no-
 centes, & innocentes, ne Levitæ gladio sævirent pro-
 miscue in nocentis & innocentis. Et ex Theologis ma-
 gnus numerus citari posset, qui Chemiæ arcanis stren-
 nue navarunt operam. Sed opponunt artis *difficulta-*
tem, quod sit labyrinthus inextricabilis, & hinc fieri
 ut homines sua bona dilapident & decoquant cum Reip.
 damno. Sed quid hoc ad artem, quod quidam temere
 ejus studium aggrediantur; deberent sequi præcepta,
 quæ Chemiæ Professores suæ artis cultoribus dant. Et
 si illa observarent, tum utique non est labyrinthus. (5)
Chemia est utilis Reip. siquidem ex ejus studio multa
 commoda in Remp. redundant, unde (1) *ars* pyrotech-
 nica posset augeri, ut nihil dicamus, quomodo in cu-
 randis morbis plus præstet, quam ars medica Galenica.
 Imo edit quotidie talia experimenta, quæ stupet mun-
 dus; quemadmodum id genus est, quod narrat *Exc.*
Chuverus. *Chuverus* in sua crisi temporum (quod opus omnige-
 næ eruditionis cornucopiæ est; in quo animum oble-
 ctare possumus) p. 365. ann. 1700. mens. Sept. *Die Ex-*
perience, so man Anno 1674. in Italien zu Mayland
 wahr befunden / wie aus Bley ein liquor zu extrahiren
 sey / vermöge dessen das gemeine Schreib-Papier unverse-
 brennt

Brennlich kan gemacht werden/so gar/dasß der Goldschmidt
 beständig Modelle und Pappen daraus bereitet/um Bil- Elegantiora habet
 der und andere Figuren von Silber darein zu gießen / er- autor Definitionis Chemia, quam
 weist/ dasß in den andern Metallen nicht wenig Bewun- pag. 64. ad dimus.
 derungs-würdige Eigenschaften enthalten seyn / welche
 anderwo zu specificiren / sich eine Gelegenheit eräuget
 mag. Imo in dies nova hoc Chemiæ gymnasium partu-
 rit stupenda experimenta ac in iis luxuriat. Evolvat
 quis ea quæ edit *Societas natura*, quam *Gloriosissimus*
Rex Gallie Ludovicus XIV. instituit, ut nihil dicamus
 de *Societate Borussie*, de *Societate Leopoldina*, & de pri-
 vatis Chemicorum laboribus. Quæ Chemia si ulterius
 se Scrutinio naturæ mancipet, & paullo pensiculatius
 scrutetur Philosophiam igneam dictam, cujus duntaxat
 unicum adhuc specimen habemus, scilicet quod phos-
 phorus extrahatur ex urina: qui *phosphorus adhuc* ma-
 gis perfici, ut loco candelæ in tenebris inservire possit
 & biolychnium ex eo confici ac medicina quædam
 universalis. Sed hæc sunt Eleusina sacra, de quibus
 fari non convenit neque etiam decet. Talia innume-
 ra adhuc in se habet recondita philosophia ignea dicta.
 Quod autem substantiæ corporeæ intus in se aliquem
 ignem habeant reconditum. Quem ignem si per artem
 aliquam sistere liceret; admiranda phænomena edere
 liceret, de quibus prisca Chemici, sed admodum anig-
 matice more solito scripserunt. Huc pertinet ille ignis,
 cujus mentio fit in historia Maccabæorum, qui in spif-
 sam conversus aquam. Unum ex istis antiquis inven-
 tis deperditis ex orco revocarunt Chemiæ cultores sci-
 licet phosphorum ex lotio. Quem perfectiorem dare li-

DEO INFINITE BONO SIT ATERNITAS

ce-

ceret ex sanguine. Et quod hic phosphorus in perpetuum lumen ac Spiritibus analogum Balsamum transmutari possit, verisimile est. Quam magnum commodum & emolumentum non redundaret in Rempublicam, si societas Chemicorum peritissimorum institueretur: lautis præmiis mactaretur, ac necessariæ expensæ ad opera Chemica concederentur. Tunc demum eluceret, quã divina sit Chemia. Hæc societas non ex multis membris consarcinanda. Sex sufficerent una cum præside. Bini singuli ad aliquod regnum corporum naturalium examinandum. Duo ad regnum animale &c. Præsens esset septimus, coram quo sua experimenta exponerent, & examinarent. Sicq; innumera mysteria ex puteo Democriti extraherentur. Claudimus hac descriptione Chemiæ: *chemia est animal monstruosum equidem multa capita possidens, oculos similiter infinitos, dentes innumerales, licet nigerrimos, manus plurimas, dextrasq; septem tantummodo pedes & hos debiles, caudam solummodo unicum longissimam tamen ac totam mundi machinam dirigere nitentem; de hac definitione arbitrentur docti, & divinent quis sit autor. Habet autem autor hanc definitionem c. 3. p. 324. Hæc descriptio, quomodo eam veri artis cultores sophistæ tractant, depingit. Et etiam docet, quam amplissimum mysteriorum cornucopiæ in suo studio laborantibus largiatur. Hæc sunt quæ hac vice de naturæ & artis pandora dicere placuit.*

Problema! *cujus solutionem a doctis peto! Quod si protoplasti in statu innocentie permansissent in quem nam tunc usiam metalla a Deo, (ut qui, & nature nihil frustra faciunt) essent facta? si quidem omnia ea, ad que metalla hodie adhibentur, apud protoplastos non fuissent in usu vel observantia?*

DEO INFINITE BONO SIT ÆTERNA LAUS.

AB: 155 159

ULB Halle 3
002 673 711

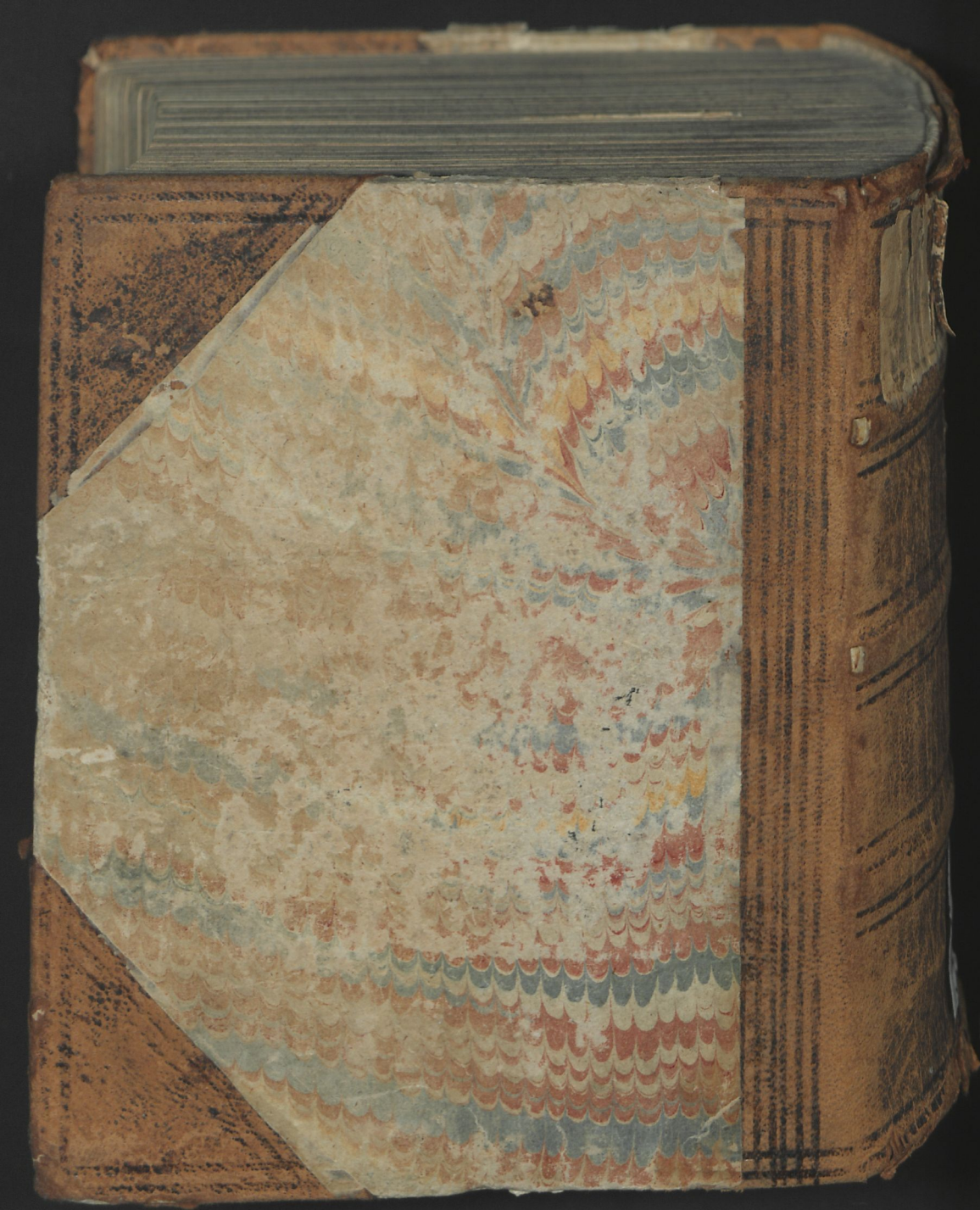

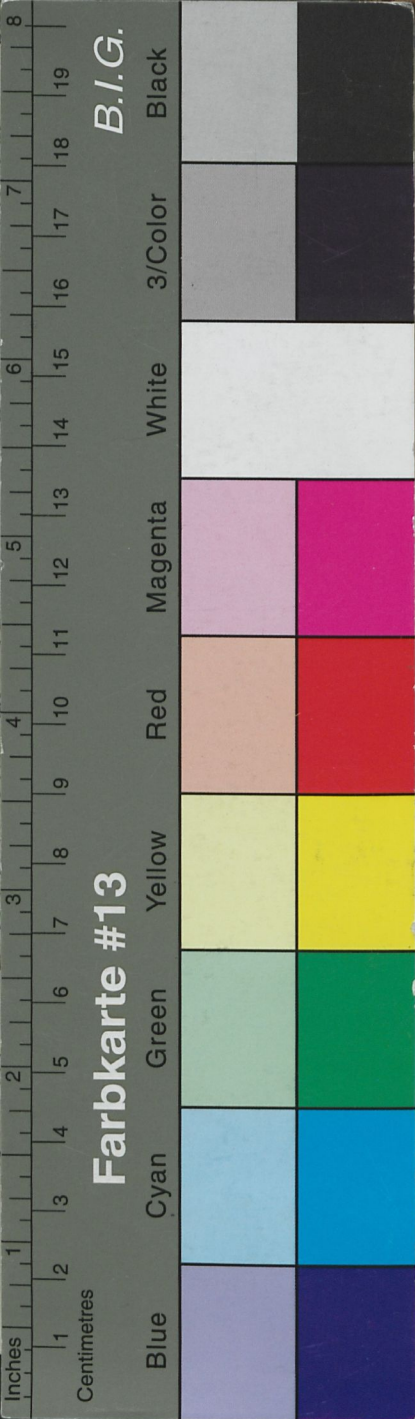
17

56.

V. 17

25.
AUXILIANTE DEI CLEMENTIA
DISSERTATIO PHYSICA
FRIDERICIANA,

Siftens

HERMETEM TRISMEGI-
STUM INTRA SINDONEM

COGNOSCENDUM,

&

PER TABULAM SMARAGDINAM
NATURÆ ET ARTIS
PANDORAM MUNDO

PORRIGENTEM,

Quam

SUB PRÆSIDIO

JOH. LUDOV. HANNEMANN,

D. & PHYS. PROFESS. PUBLICI ORDINARIII

LEOPOLDINÆ SOCIETATIS COLLEGÆ

NESTORIS II.

Defendet

HENR. ADOLPH. DE WETTERING.

SARAU-HOLSATUS.

Die 3. Septembr. An. 1707.

KILONII,

LITERIS BARTHOLDI REUTHERI, Acad. Typogr.